

ԱՄԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 4, 1908

ԹԻԻ 14

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՆ՝ ՈՒՐԻՉ ԱԼԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՌԵՏ յԱՐԱՔԵՐՈԼԹԻՆՆՆՆԵՐ

ՔՐԻՍՏՈՆԵՐՈԼԹԵԱՆ ՋԱՌԱԳՈՎՐ

ՆԵՐՄԱՆ ՂԱՐՈՅՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՈՒՐԵՐԻ ԹԻՆԱՏԵՂ

ԿՈՅՐ՝ ԿՈՅՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Դ. Մ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՋԱՅԼԱՄԻ ԱԳԱՐԱԿԻ ՄՐ ՄԵՉ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՄՈՔԻ ՄՐ ՄԵՉ ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՂԱՐՈՅՐՆԵՐԸ

Օ. Ռ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԳՐԻՎ ԵՐՈԼԵՍՏԱԳԵՏՈՐ

ՅՈՎՀ. Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

ՔԻՉ ԲԱՅԳ ԼԱԼ

Գ. ՋՈՒԼՈՒՄԵԱՆ

ՅԱԿՈԼՐՉԻՆ

Ա. Կ. ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ

ՍՐ. ԳՐՈՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՅԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

﴿ اوده‌دایر هفته‌لق غزته — درسعادتده بایبل هاوسده ﴾

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ
Տարեկ. բժնեղին 30 ԴՖ.
Ամերիկայի հմր. 1.50 Տոլ.
Անգղիոյ „ 6 շիլին
Ռուսիոյ հմր. „
Կերենբուրգ „ 7.75 Ֆր.

Զեռ. ֆե. հատը 30 փարա

Ծանուցման գիները
չափաւոր

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ԾԱԲԱՐԱԹԵՐՔ

ՀԱՅՆԵՐԷՆԷ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆԷ

(ԱՆԿԵԼԻՍՖՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆԷ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեք

Պաշարը Հառու, Սթամբուլ
Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 30
U. S. A. \$1.50
England Shils. 6.-
Other countries Frs. 7 75

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

Առեւտրական հրապարակ.
Մարտ 28 (Ն.Տ.) 0. Ռ. 100
Յուլի, Անատոլու կարծր
ընտիր, քաշը 58-60 փր.,
(Ա) 56-57: (Բ) 54-55:
Գարե, Անատոլու ընտիր,
փր., (Ա) , (Բ)
— :
Վարապ, Պանտրամ (նոր),
դրուր 27-28 դհ., Իզմիր
(նոր) —, Մէրսին —
Ալեք, Դրբում տեղային,
պարկը, (Ա) 92-95, (Բ)
92-95, Օտեսա (Ա) 118-
120 դհ., (Բ) 112-115, (Գ)
106-109: [Կի:
Սաւր, 100 քաշ 5 $\frac{1}{5}$ -6 $\frac{1}{5}$ ուս-
Բարեւ, Ռուս. Պոլսոյ
համար զոյգ թիթեղ 29:
Բրէն, Եղպակն, պարկը
80-88 դահ., Անգղիոյ 125-
Րիզոն (Ա) 46 ֆր.:

Շաբաթ, Թրիէսթէ, կեն-
դինարը 97 դահ.:
Ձեռ, Էսթէմիա, քիւն,
4 $\frac{3}{4}$, Բ. 4 $\frac{5}{8}$, Միտլիկ 4 $\frac{1}{8}$ -
4 $\frac{1}{4}$, Այվալը 5-5 $\frac{1}{4}$:
Լաւր, Տրապիզոն, 100
քաշը, 130-135 դահ., նոյն
մանր 90-95, Սէլանիկ
170-190:
Սիւն, Անատոլու, քաշը
52-54, (Բ) 44-46, Պա-
լըքէսիր (Ա) 65, (Բ) 55-58,
Սիւրիա 60-65, Տարտա-
նէլ :
Թիֆլիս, Էնկիւրիւ-Եոզ-
դատ, քաշը 17-19 դահ.:
Բուրք, Անատոլու գըրփ-
մա, քաշը 7-7 $\frac{1}{8}$ դահ.:
Բաթմա, Հալէպ, քաշը
5 $\frac{1}{5}$, Ատանա 6 $\frac{1}{8}$, Կէյ-
լէ 6 $\frac{1}{4}$, Պալըքէսիր 6 $\frac{3}{4}$
դահ.:

ՄԵԾ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԱՅՆԵՐԷՆԷ ՕՍՄԱՆԵՐԷՆԷ

Գիտական բարեբա Ծրաներէնով

Հեղինակ՝ Պետրոս Զէքի Կարապետեան էֆ.
Տպագրութիւն Տէր Ներսէսեան և Պէրպէրեան
Կազմ Յ. Մատթէոսեան

Երես 875 և 50,000 բառ, ոճ և ասութիւն
Գին 35 դհ., միակ կեդրոնատեղի Պալենց գրատուն:
Համակրելի հեղինակին այս հմտակց աշխատա-
սիրութիւնը Թուրք և Հայ բանաստեղծներէ զնա-
հատուած է մասնաւոր գրութիւններով, որոնք
գիրքին մուտքը կը զարգարեն հեղինակին մեծագիր
լուսանկարին հետ:

ԱՌԵՏԱԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 4, 1908

ԹԻԻ 14

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ՝ ՈՒՐԻՇ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
Յ. Գ. Գ.

ԹՈՒՐԳԻՈՅ Աւետ. եկեղեցիները ժողովական ու երիցական եկեղեցիներուն զըրուրեանը համեմատ կազմուած և ինչ ինչ կէտերու մէջ մասամբ ազդեցութիւն կրած են տեղային պարագաներէն: Այս եկեղեցիներուն յարաբերութիւնը՝ ուրիշ ամէն Բրիտանաց եկեղեցեաց հետ յաւէտ բարեկամական եղած է, նոյնպէս եղած է, ընտանեաց, ուրիշ Աւետարանական եկեղեցիներուն հետ ալ: Այս եկեղեցիները՝ նախնի եկեղեցիներու հետ Բրիտանացեան շատ մը էական վարդապետութեանց և հաւատոյ հիմնական սկզբանց մէջ համաձայն կը գտնուին, նոյնպէս համաձայն են նաեւ ուրիշ Աւետարանական եկեղեցեաց հետ, նկատմամբ Աւետարանական կոչուած վարդապետութեանց մէջ, հաւատքով եղած փրկութեան, Սբ. Գիրքին միակ հաւատքի և գործքի կանոնը ըլլալուն, եկեղեցական երկու խորհուրդներուն և այլն: Հետեաւ, այսօր Անգլիոյ և Ամերիկայի մէջ Աւետարանական եկեղեցիներուն վերին ուշադրութիւնը զբաւող կարեւորագոյն խնդիրներէն մին է եկեղեցական յարանուանութեանց միութեան խնդիրը: Ինչպէս արդէն ծանօթ է, անցեալ տարուան մէջ գումարուած Ամերիկայի ժողովական եկեղեցիներուն մեծ և ընդհանուր ժողովին մէջ ամէնէն կարեւոր խնդիրն էր յիշեալ յարանուանութեան՝ «Եւանգելիսթ Պրեպարը» և Մէթոդիսթ Փրո. Զըբլ անուն երկու ուրիշ յարանուանութեանց հետ միութեան խնդիրը: Երբ այս միութիւնը գործադրութեան զրուի, ապա ուրիշ Աւետ. եկեղեցիներուն հետ ալ ջանք պիտի ըլլայ միեւնոյն տեսակէն համաձայնութիւն մը ձեռք բերել: Այսօրինակ եկեղեցիները հպարտեցնող վարդապետութիւնները, այլ իւրաքանչիւրը պահելով իրեն սեպհական վարդապետութիւնն ու սկզբունքը՝ կը ջանայ համաձայնութիւն գոյացնել Բրիտանացեան աւելի ընդհանուր հիմանց և սկզբանց վրայ: Եւ տարիա չէ անցուցալի: Հաւատոյ հիմանց նաեւ եկեղեցական վարչային զրուրեանց նկատմամբ Բրիտանացեան մանաւանդ Աւետարանական Բրիտանացեան ունի այնպիսի ընդհանուր և կարեւոր սկզբունքներ, որոնցմով կարելի է, միեւնոյն եկեղեցիին մէջ սիրով և համերաշխութեամբ աշխատելով հանգերձ, սոյն տարբեր վարդապետներուն և զրուրեանց հանգէպ ներդրամիտ ըլլալ: Թուամանէս 20—25 տարիներ առաջ, Աւետարանական յարանուանութիւններէն Մկրտական և Աշակերտական անուն եկեղեցիներուն պատկանող մարդիկ մեր Աւետարանական ժողովրդոց մէջ մուտ գրտնելով՝ սկսան յիշեալ եկեղեցիներուն մասնաւոր վարդապետութիւնները ոգի ի բոլին քարոզել և սոյն յարանուանութեանց յատուկ եկեղեցիներ հաստատել, նոյն իսկ ոմանք այնչափ առաջ գացին որ, յանդգնեցան ըսելու և դատապարտելութէ «Այս Աւետարանական եկեղեցիները Բրիտանաց եկեղեցիներ չեն»: Մեր եկեղեցիներէն ու մանք արդէն փոքր ըլլալով այսօրինակ վէճերէն և անշատումներէն մեծապէս վնասուեցան: Եւ սակայն Ամերիկայի մէջ այսպիսի քարոզիչներու ամսաթուղանքը վճարող եկեղեցիները տեղւոյս

Աւետարանական եկեղեցիներուն ճշմարիտ կացութեանը և իրենց միաբնակներուն ընթացքին վիճակար վախճանին տեղեակ ըլլալով՝ ստիպուեցան օգնութիւնը դադրեցնել։ Կ'իմանանք թէ կան տեղեր, ուր յիշեալ յարանուանութեանց պատկանող անդամներէն ոմանք դարձեալ կը ջանան ժողովրդոց մէջ իրենց սեպհական վարդապետութիւնները հաստատելու համար վէճեր յարուցանել։ Յայտնի է թէ պէտք չկայ ասոր։ Ինչպէս որ ծանօթ է, մեր եկեղեցիները Մկրտական եկեղեցիին հետ մի միայն Մկրտութեան եղանակին և ժամանակին նկատմամբ կը տարբերին, անոնք ինչպէս դաւանանքով, նոյնպէս եկեղեցական վարչային գրութիւնով ժողովական են։

Անոնք կը պահանջեն որ, Մկրտութիւնը չափահաս տարիքի մէջ ընկղմամբ կատարուի։ Սակայն, պէտք է միտք առնել թէ, ժողովական եկեղեցիները, իրենց ժողովրդոց մէջ Մկրտութիւնը չափահասութեան վերապահողներուն թոյլտուութիւն չնորհելով մէկտեղ, անոր գործադրութեան եղանակին նկատմամբ ալ չեն ստիպեր որ անպատճառ սրկմամբ ըլլայ։ Միւս կողմանէ, Մկրտական եկեղեցիներէն ոմանք այլևս փոխած են այն ուղղութիւնը, որոնցմով՝ չափահասութեան մէջ չմկրտողները Հաղորդութեան Սբ. Սեղանին մասնակից չէին ընել։ Գալով Աշակերտականներուն դաւանանքին և եկեղեցական վարչական եղանակին, ասոնք ալ սկզբունքով նման են ժողովականներուն, և դարձեալ, Մկրտականներուն պէս, Մկրտութեան ժամանակին նկատմամբ՝ չափահասութիւնը, և եղանակին նկատմամբ՝ ընկղմումը կը պահանջեն անհրաժեշտօրէն։ այսու կը տարբերին Մկրտականներէն։ Կը պնդեն թէ, պէտք չկայ Հաւատոյ Հանգանակին Սբ. Հոգին կը տրուի մկրտութեան ժամանակ։ Սա ալ ճշմարիտ է որ, Աշակերտականներու մէջ ևս՝ այս վերջին վարդապետութեան նկատմամբ բաւական տարբեր գաղափարներ երևան եկած են։ Ըստ եկեղեցական պատմութեան, ակնյայտնի իրողութիւն մըն է թէ, Մկրտական ու Աշակերտական, և Մանկամկրտութիւնը ընդգրկող ժողովական ու Երիցական յարանուանութեանց միջև տարիներով տեղի ունեցած վիճաբանութեանց հետեանքով՝ Մանկամկրտականներուն դիրքը խախտել կարելի չէ եղած։ Հետեւաբար, ներկայ հանգամանաց տակ, Մկրտական և Աշակերտական յարանուանութեան գաղափարին յարող եղբայրներէ ոմանց՝ իրենց գտնուած ժողովրդոց մէջ կրկին այս անօգուտ վիճաբանութեանց անդադրեցնելը՝ անտարակոյս

անձա՛հ բան մըն է։ Եթէ այս կէտերու մասին հարկ անհրաժեշտ ըլլար վիճել, մեր Աւետարանական եկեղեցիներուն գրութեան՝ Աւետարանին համապատասխան եղած ըլլալը հաստատելը երբեք զժուար գործ պիտի չըլլար։ Ուստի հետեւեալ խորհրդածութիւնները քաջ ցոյց կուտան թէ, այսպիսի վէճեր և վիճաբանութիւններ անպատեհ բաներ են։

(1) Քանի որ աւելի լայնախոհ Քրիստոնեայ աշխարհը իր քննութիւններով և փորձառութիւնով տեսած է թէ, այսօրինակ խնդիրներ եկեղեցւոյ անջատումը արդարացիող բաներ չեն, և քանի որ արդէն անջատուածները կը ջանան միութիւն առաջ բերել, չի վայելեր մեզի որ, ասոնց համար ելլանք մեր փոքրիկ եկեղեցիներուն մէջ յարանուանական բաժանումներ յառաջ բերենք։ Հոս գտնուող Աւետարանական եկեղեցիները՝ Մկրտականներուն և Աշակերտականներուն չափ Աւետարանական են, և ասոնք ալ առջիկներուն չափ։ Այս կէտ վիճաբանութիւն չվերցնենք։

(2) Մեր այս տեղի Աւետարանական եկեղեցիները իրենց մէջ Մկրտական և Աշակերտական սկզբունքը ընդգրկող անդամներուն գաղափարները դատապարտելու և եկեղեցական առանձնաշնորհումներէն զանոնք զրկելու միտումը չունին։ Ընդհակառակը մեր եկեղեցիներէն ոմանք յիշեալ յարանուանութեանց պատկանող անհասները եկեղեցւոյ անդամակցութեան ընդունած են, նոյն իսկ ամպիոններէն քարոզելու համար ալ թոյլատրած են, պայմանաւ որ, վէճ և վիճաբանութիւն չի յարուցանեն։ Այսպիսի անդամներէն շատեր կարող եղած են մեր եկեղեցիներուն մէջ հոգևորապէս յոյժ օգտակար ծառայութիւններ մատուցանել։ Քանի որ մեր եկեղեցիները ասանկ ներդրումութիւն ցոյց կու տան, պատշաճ չէ որ, ոմանք ելլեն իրենց պէս չխորհող եղբայրներուն զգացումին դպչին և կամ անոնց միտքերը խանգարելով եկեղեցիին խաղաղութիւնը վրդովեն։

(3) Եթէ երբեք յիշեալ յարանուանութեանց մասնաւոր վարդապետութիւններուն հաւատացողներուն համար պէտք զգացուի ուրոյն եկեղեցի մը հաստատել, թուրքիոյ Աւետարանական եկեղեցիներուն միջև հարկ չկայ սոյն տեսակ բանի մը համար ջան ի գործ դնել։ Երբ մեր միջև Ամերիկայի Մկրտական և Աշակերտական եկեղեցիներուն տուած թոշակովը գործող միաբնակները կային և դարձեալ կազմուած ժողովուրդները չկարենալով իրենք հայթայթել իրենց ծախսերը տկար մնացին, ինչ պիտի ընեն անոնք, երբ

հիմա այլ ևս չկայ այդպիսի օժանդակութիւն մը : Զինու և շափոնի, նոյն իսկ Ամերիկայի արեւմտեան գաւառներուն մէջ, երբ Աւետարանական տարբեր յարանուանութեանց պատկան միախմբարները իրենց գործերը միացնելով մէկ յարանուանութեան յատուկ եկեղեցիներ կը կազմեն, ուրեմն ի՞նչ հարկ կայ, հոս, մեր տկար եկեղեցիներուն մէջ, տարբեր յարանուանութիւններ մտցնելու :

(4) Արդարեւ, եկեղեցիին մէջ վարդապետութիւն և դաւանանքն կարեւոր դերը մը կը զբաւեն, սակայն և այնպէս, կարեւորագոյն բանն է հոգեւոր կեանքը : Կարեւորագոյն հարցումը այն չէ թէ, «Յ՛րբ մկրտուած ես», հապա այն է թէ, «Մկըրտուած ես Սբ. Հոգեով :» «Հաւատոյ Հանգանակ ունի՞ս, թէ ո՛չ,» այս չէ բուն խնդիրը, հապա, «Նոր կեանքին տիրացա՞ծ ես :» Այսօր մեր եկեղեցիներուն համար անհրաժեշտ եղող բանն է Յիսուս Քրիստոսի Հոգւոյն տիրանալ, առօրեայ կենաց մէջ ցոյց տալ Անոր գերագոյն կեանքը, գործքով վկայել թէ Ան Տէր և Փրկիչ է ամենեւոր : :

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ԶԱՍԱԳՈՎՐ մը, Քրոնիկ Քրիստոնէայ Աշխարհի (Թիւպլինկըն), մանրամասն տեղեկութիւն կու տայ Գերմանական նոր ու նշանակալից շարժման վրայ ի պաշտպանութիւն Քրիստոնէական հաւատքի : Քանի մը հատուածներ կու տանք անկէ, Ամերիկեան թերթի մը մէջ երեցած թարգմանութենէ մը քաղելով .

Գերման հատուածներու Քրիստոնէութեան տեղ՝ նոր կրօնք մը հաստատելու ձեռնարկը գիտուններու գիտազբուլութիւնը շարժեց Քրիստոնէութեան իրաւունքները պաշտպանելու համար : Այդ հատուածները Միապաշտութեան անունն առին, իսկ հաւատքի պաշտպանները Քէփլըրեանի ի պատիւ Քրիստոնէական և սակայն գլխովին գիտական խորին հմտութեան մեծ ներկայացուցչին : Ատոնց գլուխն է Ենայի համալսարանէն Փրոֆ. Հէքէլը, ընաչըջական իմաստասիրութեան ամէնէն արմատական տեսակին ախոյեանը :

Քէփլըրեան Ընկ.ը աստուածաբանական շարժում մը չէ, այլ գիտական, և սկսուած ու պահպանուած է գլխաւորապէս համալսարանի բնական գիտութիւններու ներկայացուցիչներուն և Գերմանիոյ ուրիշ գիտուններու ձեռամբ : Անդամներուն մէջ զանուան զաստուածաբաններու թիւը լազդատաբար փոքր է : Ընկերակցութիւնը կազմուեցաւ 1907 Նոյ. 23ին և 26ին ի Ֆրանքֆորթ

ան թիւ Մէյն : Այդ թուականին՝ անդամները 641 հոգի էին, յետոյ շարժէ շարժաթ 40 հոգի աւելցաւ : Գործ. մարմինը 30 հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց մէջ երկու աստուածաբան կայ, Փողէնի երէց Հէլէքիէ և Ֆրանքֆորթ ան թիւ Մէյնի երէց Թէօդերիկորդը ընկերակցութեան գործունեայ փոխ-նախագահն է : Սոյն մեծ ձեռնարկին գլխաւոր ոգին է Գերման գիտուններու հակահէքէլեան և Քրիստոնէական դպրոցին վարիչ և հոգակաւոր բուսական Փրոֆ. Ի. Տէնըրթ : Գերմանիոյ առաջնակարգ գիտուններէն ոմանք ալ անդամակից են :

Սոյն մարմինն կազմուելէն առաջ 214 գիտուններու ստորագրութեամբ տեսրակ մը բաժնուեցաւ Ա.Ֆր.Ֆ անունով և 200,000 օրինակ : Այդ տեսրակը և ժողովին մէջ Փրոֆ. Տէնըրթի կողմէ խօսուած ուղերձը կը պարզեն ընկերակցութեան նպատակը, որ է բողոքել սա յաւակնութեան դէմ թէ Բնութիւնն առանց նախապաշարման ուսումնասիրողը կ'ստիպուի ուրանալ Քրիստոնէութեան հիմնական վարդապետութիւնները, զոր օրինակ՝ անձնաւոր Աստուծոյ մը գոյութիւնը, մեղքի իրականութիւնը և հետեանքները և մեղաւորներու փրկութիւնը Աստուածային Փրկչի մը ձեռամբ : Միապաշտութիւնը, կ'ըսուի, կը վարդապետէ ինչ որ չկրնար գիտականապէս ապացուցանել և հիմնուած է իշխողագունէ ընդունուած, բայց գիտութեամբ կամ հետազոտութեամբ չապացուցուած հակաքրիստոնէական փիլիսոփայութիւններու վրայ : Քէփլըրեանները կ'ըսեն նաև թէ, թէ և Քրիստոնէութիւնը պարտի գիտութեան ստոյգ արդիւնքներն ընդունիլ, իր էական տարբերը յաւիտեան պիտի մնան : Ընկերակցութեան գաղափարները սապէս կ'արտայայտուին . «Արդի բնական գիտութիւնը կարող չէ տիեզերքի և անոր բնութեոյթներուն Աստուածեան տեսութիւնը տապալել, և ամէնէն քիչ բանն ըսելով Աստուածեանութիւնը իրաւունք ունի նոյն չափ լիովին գիտական համարուելու որչափ Միապաշտութիւնը :» Ընկերակցութեան ոգին կը հասկըցուի իր անուան ընտրութենէն : «Քէփլըրի անձին վրայ կը տեսնենք Բնութեան հաւատարիմ ուսանողի և խորին կրօնասիրութեան հարազատ տիպար մը : Այս մեկնակէտէն կը տեսնուի թէ ընկերակցութեան նպատակն է Բնութեան ճշմարիտ ուսումը ծաղկեցնել մարդոց մէջ առհասարակ :

Գիտուններու այս կրօնապաշտպան շարժումը ջերմապէս կ'ողջունուի նոյն իսկ եկեղեցական թերթերու ամէնէն դժուարահաճներէն : Կ'ըսուի թէ այս ձեռնարկը Գերմանիոյ մէջ զարգիս տիրող զօրաւոր հակման մը նշանն է սա մտօք թէ զրա-

կան Բրիտանիական — զիտական իմաստասիրութիւնը կազմէ և պատրաստ է ուղղակի հարուածել արմատականութիւնը: Կը կարծուի թէ կրօնական իմաստասիրութեան մէջ արմատականութիւնը իր զենիթն անցած է և թէ այսուհետեւ դրական Բրիտանիական-զիտական իմաստասիրութիւնը պիտի յաղթանակէ:

Կրնայինք յարել թէ Քէփլըրեան Ընկ.եան կեդրոնատեղին է Պոնի մօտ ի Կոտէսպուրկ, ուր պիտի փոխադրուի Թէօդ Երէցը:

ՆԵՐՄԱՆ ԴՊՐՈՅՐ. Բրիտանիական կրօնի վարդապետութիւններուն մէջ ներման սկզբունքը, զրեթէ կրնանք ըսել, գլխաւոր տեղը կը զբաւէ: Բուն Բրիտանիականութիւնն ալ հիմնուած է այն ներման վրայ որ Յիսուս Բրիտանիայի կարելի եղաւ: Նմանապէս անոր հետեւողին մէկ կողմէ Աստուծոյ և միւս կողմէ իր ընկերներուն հետ յարաբերութիւնը կախում ունի ներման սկզբունքին ուղիղ ըմբռնուելէն և հաւատարմաբար գործադրուելէն: Ո՛րչափ կարեւոր է ուրեմն յստակօրէն ըմբռնել թէ ի՞նչ ըսել է ներել և ներուել: Ինչպէս կենսական ուրիշ վարդապետութիւններու մէջ կ'ըլլայ, եթէ այս վարդապետութիւնը խեղաթիւրուի, աննկարագրելի չարիք յառաջ կու գայ և անգին բարիքներ կը կորսուին անպատճառ: Չափազանցութիւն չէ ըսել թէ կազմակերպուած Բրիտանիական պաղարեւոթեան նուազութիւնը անոր հակառակող իմացական և բարոյական զօրութիւններէն չէ այնչափ որչափ Բրիտանիականութեան այն կամակորութենէն որով չեն ապրիր անոնք «Ներէ մեզի մեր պարտքերը ինչպէս որ մենք կը ներենք մեր պարտականներուն» ազօթքին ոգիով: Քանի մը էական կէտեր առնենք և մեր մտքին մէջ ամուր գրոշմենք, որպէս զի ազօթքի և ապաշխարութեան այս եղանակը մեզի տեական բարիք բերէ:

Երբ մէկը մեղապարտի զգացումով կ'ազօթէ թողութեան համար, ի՞նչ է Աստուծոյ դիրքը: Ըստ միջնադարեան աստուածաբանութեան Աստուած ահաւոր է իր արգար ցասումին մէջ, և մեղաւորը պարտի իր գլուխը ծոկ և ազօթել մինչև որ ողորուի ան: Սակայն այդպէս չսորվեցներ Աւետարանը: Անառակ որդիին առակը մարդկութեան Հօրը ճշմարիտ պատկերը կը ներկայացնէ: Ճշմարիտ է այն նախ, վասն զի Բրիտանիայի վկայութեամբ տրուեցաւ, և երկրորդ, վասն զի մեր մէջ դանուած հոգեկան ազդումները անոր հարազատութեան կը համապատասխանէ: Բրիտանիայի վարդապետութիւններով տոգոր-

ուած միտքը չկրնար աններող Աստուած մը երեւակայել, կամ այնպիսի Աստուած մը՝ որու ներելու դժկամակութեան յաղթել պէտք ըլլայ լացի և արցունքի առատութեամբ: Ոչ, վայրկեանն ուր թողութիւն կ'սկսի՝ այն չէ երբ Աստուծոյ բարկութիւնը կը հալի, այլ երբ Հայրը կը վստահանայ թէ խիղճը արթնցած է և ներում ընդունելու և լիակատար որդիութեան վերադարձուելու փափաք ծնած:

Ուրեմն ներումը պարտքի անմիջական ջնջում է թէ դործողութեան մը սկզբնաւորութիւն: Անու դորմ ծառային առակին մէջ տէրը «զթալով» կը փոխէ իր առաջին որոշումը և կը ջնջէ պարտքը: Ահագին պարտքը կ'իյնայ մարդուն ուսին վրայէն, որ իր տէրոջը ունեցածը չարաչար վատնած էր, և ըստ երեւութի կը մեկնի ան այլևս ազատ, բայց առակը հոգ չվերջանար: Ժամանակ կ'անցնի, և ծառան որ այնպէս հասկցած էր թէ ներումը կը նշանակէ սոսկ իր տէրոջ որոշմանութիւնը, դատի կ'ենթարկուի իր ծառայակցին հանդէպ անդթութեան ամբաստանութեամբ: Պատիժը կը անօրինուի և վճիռը անփոփոխելի է, ոչ թէ որովհետեւ երկրորդ անգամ մը մեղանշած էր. այլ որովհետեւ ըմբռնած չէր սա իրողութիւնը թէ, իր տէրոջը գթութիւնը իր կեանքին դարձի մը կէտը ըլլալու էր. սկզբնաւորութիւն մը սիրոյ և համակրութեան կեանքի մը հանդէպ իր ընկերներուն: Եւ պիտկոպոս Ուրվարթորս ըսած է ուշադրաւ քարոզի մը մէջ թէ, «Երբ անխոնջ, սիրող, ամեն իմաստ և ամենուրեք Սբ. Հոգին արթնցած ու ինքնապարսաւ խիղճ մը կը տեսնէ, նոյն րոպէին կը շնորհէ ներում և կը հաղորդէ աւելի առողջ և մաքուր շարժառիթ մը, որ անընդհատ մաքառումով մը կը յաղթէ ստորին հակամիտութիւններու և կը կազմակերպէ նկարագրելու ու կը ձևակերպէ ներքին Բրիտանիական կեանքը»: Այս խորհուրդներուն համաձայն թախանձելով «ներէ մեզի մեր պարտքերը ինչպէս մենք ալ կը ներենք մեր պարտականներուն», կը խնդրենք որ մեր մէջ սկսած նոր կեանքը Հօրը ներող սիրոյ միջոցաւ կատարելագործուի, երբ մենք սորված ենք ներել մեր դէմ մեղանշողներուն:

Այսպէս ահա՝ ճշմարիտ ապաշխարողին ազօթքը հոգիի նոր կրթութեան սկզբնաւորութիւնն է ներման դպրոցին մէջ: Հ. Մ. Ս.

Ականջներդ մի գոցեր ոչ մէկուն դէմ, վասն զի ճշմարտութիւնը ամէն կողմէ կու գայ, և Աստուած ամէն տեղ կը խօսի:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

Եթէ մէկը իր կեանքին մէջ չընդունի բարին, չարէն պիտի ընկճուի: Եթէ կ'ուզէ չարը հանել իր կեանքէն, բարին անոր մէջ ընդունելով միայն՝ կրնայ յաջողիլ: **Հէնրի Տրեմբլ**

ՅԵՆԵՅԵՔ Թէ դատարկութիւնը բնաւ նուիրակա-
նութիւն չէ: Դատարկ միտքը աշխարհի
ամէնէն անապահով և ամէնէն անսուրբ բանն է:
Յիշեցէք Թէ չար ոգին և անոր եօթն ընկերները
որչափ մօտ էին աւլուած և յարգարուած տան:
Արթնութեամբ պահպանեցէք ձեր սիրտերը չար
աշխարհէն, մանաւանդ արթնութեամբ լեցուցէք
զանոնք սրբութեան և ճշմարտութեան աշխարհէն:
Ճորճ Էյլսթ Սթիւ

ԻՆՉՊԷՍ Դատարկ միջոցը օդ կը քաշէ, նոյնպէս
դատարկ ժամերը, դատարկ ձեռքերը,
դատարկ ընկերները, դատարկ խօսքերը, դատարկ
սիրտերը չար ոգի կը քաշեն իրենց: **Ուէլսթ Աքսլը**

ԱՆՈՐ Լոկ խօսքերը կրկնելը անոր գործը չարու-
նակել չէ: Պէտք է անոր կեանքը վերաբ-
տադրել: Ան կը փափաքի վերստին ապրիլ իր ա-
շակերտներէն իւրաքանչիւրին ձեռամբ, որպէս
զի անոնց միջոցով շարունակէ տառապիլ, իր
անձը տալ և աշխատիլ մարդկային սեռին հո-
գեւոր փրկութեան համար, մինչև որ ամէն
անառակ և կորսուած զաւակներ գտնուին և
իրենց Հօրը տունը վերադարձուին: **Օլիւսթ Սա-
պօլի**

ԿԸ ՀԱՐՅՆԵՄ Թէ իրօք կ'ուզէ՞ք ձուկի մեծ որս
մը ընել, վասն զի կրնաք ընել եթէ
ուզէք: Գրիստոս այդ գործը ձեզմէ լաւ գիտէ:
Եւ եթէ ելլէք եկեղեցիին խուցէն և անոր հոգիով
վնասէք մարդիկը, կը վստահացնեմ ձեզ Թէ քիչ
ատենէն անկարող պիտի ըլլաք ուսկանը քաշել
ձուկերուն բազմութեան պատճառաւ: **Ու. Ճ. Տրեմբլ**

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ Խանդավառութիւնը չէ սոսկ
հաւատք, վստահութիւն Աս-
տուծոյ վրայ, վստահութիւն անոր խօսքին: Մի-
միտնարական խանդավառութիւնը սէր է մարդ-
կութեան համար Աստուածային հրով արծարծուած
ու վառուած: Ուր որ Աստուծոյ Հոգիին այս զօ-
րութիւնը կայ, հոն միսիոնարական խանդավառու-
թիւնն ի յայտ կու գայ անդիմադրելի ոյժով ու ազ-
դուութեամբ: **Բլեյք Ս. Սթիւ**

ՐՈՒՆ զիս մարդ ըրիր, ով Աստուած, օգնէ որ
քու ծառայութեանդ նուիրեմ հոգիիս զօ-
րաւոր և բարձր յատկութիւնները: Չխորհիմ Թէ
խմաստունն Աստուած կ'ուզէ յիմարներէ ծառայու-

թիւն ընդունիլ, կամ Թէ դուն, որ աշխարհը և
անոր բոլոր պարունակութիւնը ստեղծած ես, և
զանոնք Հոգիովդ կ'ոգևորես ու կը պահես, տգի-
տութեան խաւար կ'ուզես կամ կը վախնաս որ
զաւակներդ քու ճամբաներդ կը սորվին: Սորվե-
ցուր ինծի քու Թագաւորութեանդ գործերուն հա-
մար նոյն ողջմտութիւնը և դատողութիւնը գոր-
ծածել զորոնք կ'ուզեմ ես գործածել ուրիշ գոր-
ծերու և ընկերային յարաբերութիւններու մէջ:
Ըրէ զիս սրտով մաքուր, միտքով բարձր և վար-
քով արդար ու վեհանձն: Պահէ զիս ամէն անհա-
ւատարիմ, անաղին և անձնասիրական արարքէ:
Թող իմ խորհուրդներս զերծ ըլլան նախանձու ատե-
լութիւններէ և իմ սէրս մաքուր ըլլայ և տեւական:
Ազատէ զիս ամէն անձկութենէ, և ինծի օգնէ հոգ
տանիլ որ քու անունդ չազարտեմ ուէ խօսքով
կամ գործով: Դուն գործածէ իմ կեանքս Գրիս-
տոսի փառքին և անոր Թագաւորութեան հաստատ-
ման համար: Ամէն:

ԱՇԽԱՐՀ Ինչպէս ալ ստեղծուած կամ արտադ-
րուած ըլլայ, հաւ մեծ, ուրախարար ու
փառաւոր պարգև մը: Շիւղ մը շարտադրեցինք
մենք հոն: Մեր ձեռաց աշխատութիւնը բնաւ
չփնտռուեցաւ հոն: Ծնանք և բացինք մեր աչքերը
և անաւասիկ էր այն: Մէկը տուած էր զայն մեզի
իբրեւ պարգև: լիճ, լեռ, դաշտազետին, վերջապէս
և երեկոյեան լուսաւոր: Երբ միւսանգամ պտոյտի
երթաք, ջանացէք մտածել արարչութեան այս
պարգևին վրայ: **Ճ. Հ. Մորիս**

ՄԱՐԴՈՒՆ մեծ արտօնութիւնն է չափով մը հա-
ղորդ ըլլալ այն բերկրութեան զոր
Աստուած զգաց, երբ արարչութեան վրայ նայելով
տեսաւ ու գիտցաւ Թէ շատ բարի է: **Գորճ Կորբը**
Լաւի

ԻՆՉ որ մենք բնական գիտութեան ուսում կ'ան-
ուանենք՝ Աստուծոյ ներկայութեան փորձն
է իրօք, եթէ կ'զգանք այն խմաստութիւնը, զոր
ուրիշ, կամ նպատակը որ կը գտնուի արտաքին ե-
րեւոյթին տակ: **Ի. Ի. Հէյլ**

ՉԵՄ կրնար Տէրը չգովիլ: Երբ փողոցէն կ'անց-
նիմ, մէկ ոտքս վեր կ'առնեմ և կարծես
«Փառք» կ'ըսէ, միւս ոտքս վեր կ'առնեմ և կար-
ծես «Ամէն» կ'ըսէ: Այսպէս կը շարունակեն ա-
նոնք մինչ կը քալեմ ես: **Պէլ Պրէյ**

ԿՐԵՍ.Ք ուղիղ խօսքը թիւր չեղաւով ըսել: Կըր-
նաք Աւետարանը այնպէս քարոզել իբր
Թէ անէ՞ք մը ըլլար: **Ճորճ Փրէյլ**

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՈՒԻԼԵԸՄ ԹԻՆՏԵՅԼ

ՈՒԻԼԵԸՄ ԹԻՆՏԵՅԼ, իր ժամանակի ամենէն հմուտ ուսումնականը, 1484ին ծնաւ Անդղիոյ մէջ։ Իր կրթութիւնն ստացաւ Օքսֆորտի և Քէյմպրիճի մեծ համալսարաններուն մէջ։ Պատանեկութենէն սկսաւ ուսումնասիրել Սբ. Գիրքը։ Իր մեծ տենչն եղաւ Սբ. Գիրքը հանրութեան տալ անոր իսկ լեզուով։ «Եթէ կեանքս պահէ Աստուած», ըսաւ անգամ մը հակառակորդ կղերականի մը, «այնպէս պիտի ընեմ որ արօքավար տղայ մը քեզմէ աւելի տեղեակ ըլլայ Սբ. Գիրքին»։ Եւ այս նպատակը յաջողութեամբ պատկուեցաւ։ Քէյմպրիճէ կլկէն ետքը ասպետի մը տան մէջ ուսուցիչ և քարոզիչ եղաւ։ Բայց 1523ին Լոնտոն գնաց ի դործ դնել Նոր Կտակարանը Անգլիկներէնի թարգմանելու իր երկարժամանակեայ խորհուրդը։ Ակնկալուած օգնութիւնը չգտնելով Գերմանիա գնաց, իր թարգմանութիւնը աւարտեց, հրատարակեց և Անգլիա ղրկեց։ Այս աշխատութիւնը պախարակուեցաւ Կառավարութենէն և Հոռոմայ եկեղեցիէն, բայց ջերմ ընդունելութիւն գտաւ հանրութենէն, այնպէս որ քանի մը անգամ հրատարակել հարկ եղաւ։ Թինտէյլ օտար երկրի մէջ մնաց, տետրակներ գրեց և իր թարգմանութիւնները շարունակելով Հնդամատեանը աւարտեց 1530ին, իսկ Յովնանի գիրքը 1531ին։ Երկու տարի ետքը գնաց Անվէրս հաստատուիլ, բայց իր թշնամիները հանգիստ չտուին։ 1535ին նենգութեամբ ձերբակալուեցաւ և 16 ամիս բանտարկուելէ ետեւ իրը և հերետիկոս խեղդուեցաւ և այրուեցաւ։ Թինտէյլ Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան ամենէն առաջին և նշանաւոր նահատակներէն մինն եղաւ։

ԿՈՅՐ՝ ԿՈՅՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ՍԵՐՔԷ Լ ՈՍԿԷՆԱՆ ԽԻՊԱՐՆԵՐԸ

ԵՐԿՈՒՔՆ ալ լուսազուրկ, ծաղկախոտի և ուրիշ հիւսնադութիւններու աւար տուած են իրենց լուսատու լապտերին իւղը։ Առաջինը քառասուն և երկրորդը հազիւ տասնեակեց գարունները բոլորած են Խաւարին խորունկները խարխափելով լուսացնող արիիին ոսկեվարս շողերուն տակ, դաւադանի մը առաջնորդութիւնով, թաւալգութիւնը կը պտտէին Սերոք և Ոսկիհան Խալարները։ Հոգերու, խորհուրդներու, շուարուններու ազդեցութեան տակ ընկճուած։ Բայց կազմով առողջ և ողջանդամ արարած մը, երջանիկ կ'ըգայ ինքզինքը երբ յանկարծ այսպիսի խղճալի պակա-

սաւորի դէմ կը գտնուի ու աչքի մանրախոյզ քննութենէ մը կ'անցնէ անոնց դործերը, նիստ ու կացը և բոլոր կենցաղը։ Այն պահուն կարծես կը ցնդին հոգերը և ծանր խորհուրդները։ Եւ միթէ Աստուածային ամենահզօր զօրութիւնը չէ՞ որ կ'ապտակէ մեր դժգոհութիւնները, անպարտաճանաչութիւնները, այսպիսի պարագաներու ներկայացումով։ Այն տպաւորութիւնը ներդործեց իմ վրայ երբ առաջին անգամն ըլլալով տեսայ Կէլէհանի մը գլուխ Սերոք և Ոսկիհան Խալարները։ Սերոք Խալարը վարժ ոտայնանկ մ'է։ Ղիւղացիները մաղէ և կանխիկ մանած թելերու կծիկներ կը բերեն իրեն ու ինք անոնցմէ կը հիւսէ կը գործէ արմաթի տոպրակներ, չաւեր և հէյալներ երկրադործական ու տեղական ճաշակներով։ Իր անբասիր կեանքովը, ճշմարտախօսութիւնովը ու անխարդախ դործունէութիւնովը շատ յաճախորդներ չանած ու համակրելի եղած է ամենուն։ Շատ տուկուն ու գեղեցիկ են իրեն գործուածքները։ Գուհաւոր թելերու համար առանձին առանձին տեղեր չինած է, որոնցմով ըստ հաճոյս զիւղացիի՝ կը նախշէ գործուածքները։ Ոսկիհանը դեռ երկու տարի միտէ ի վեր կ'աշակերտի Սերոք Խալարը քով։ Ղարմանալի են ասոր վարժութեան եղանակները, մեր աչքերուն դերը կատարողը անոնց շօշափումն է։ Կը տեսնես երկուքին ձեռքերը իրարու կցած, թելերը կը շարեն վար ու վեր, հոն ցից մը կը զարնեն, ասգին թել մը կը հիւսեն, անգին կը քաշեն, և ահա գեղեցիկ գործուածք մը առջևդ կը դնեն հրաշալիօրէն։ Թէ և քիչ մը հաստ ու կոշտ բայց մուրթ աշխարհի գործ։

«Սերոք Խալար, ինչո՞ւ հացդ ուրիշին կու տաս», կը հարցնեմ (նոր աշակերտը ակնարկելով)։ «Է՛հ, ի՞նչ ընեմ», կը պատասխանէ, «ասիկա ալ աղքատ մըն է թող սովրի որ իրեն հացը գէթ ձարելու կարող ըլլայ»։ «Աստուած քեզմէ ատանկ բարեգործութիւն մը չի ակնկալեր», կը յարեմ։ «Սերոք Խալար, քանի որ դուն կ'...»։ «Ըսել է դուն մեր զգացումներուն լապտերն ալ մարած կը կարծես, ինչպէս մեր աչքերունը. ոչ, բարեկամ, կը սխալիս, զգացումները մէկ գործ ունին կատարելիք. իմս քուկդ տարբերութիւն չունին, եթէ ունին այն ձգտումը որ հոգիէն կը բղխի, պէտք է կատարեն իրենց կարեաց չափով, ինչպէս ողջանդամը, նմանապէս ալ անգամազուրկը. չէ՞ս գիտեր որ Սբ. Աւետարանը հաւասարապէս իւղ կը լեցնէ մեր զգացողութեան լապտերները լուսավառելու համար երբ իրեն կը դիմենք»։

Ասոնցմէ զատ քանի մը առանձնայատկութիւն-

ներ ալ ունի՝ որոնցմով կը պարծի . ինչպէս , 1. Հոգեւոր երգերու սիրահար մը ըլլալէն զատ վերջին ծայր մտապահ մ'է , այնպէս որ իր քով երգուած երգը նոյնութեամբ կ'ըմբռնէ : 2. Անասնաբուծութիւն՝ որ իր չորքոտանիները ուրիշներունը կը գերազանցեն : 3. Պատրաստաբանութիւն . օրինակ մը տալու համար բաւական է նշանակել հետեւեալը . Անգամ մը գիշերապահը իրեն հանդիպելով գիշերատեն խիստ կերպով կը հարցնէ «Ո՛ւր է լապտերդ?» «Ես ցերեկը նոյն իսկ լապտերի պէտքը զգացած չեմ», կը պատասխանէ անմիջապէս ու կը շարունակէ իր ճամբան առանց կարեւորութիւն տալու : Ինքնին երեւան չի՞գար Աստուածային այն հզօր կարողութիւնը որ իրեն առատ ափերէն , գլխաւորապէս ուսումնասիրէն գլխաւորապէս շողը կը զրկէ չարերուն ու բարիներուն վրայ հաւասարապէս ու մեղի պէս կը հագուեցնէ դաշտի ծաղիկներն ալ : Եւ մինչ պակրասներ չե՞նք առ Աստուած , եթէ փորձուինք զրուիլ նոյնին աչքը այսպիսի անդամազուրկ պարտաճանաչներուն հետ :

Ինտէրէս

Գ. Մ. ՄԱՌԻԱՍԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՋԱՅԼԱՍԻ ԱԳԱՐԱԿԻ ՄԸ ՄԵՋ

(Եւրոպէական Ունիւսիթի)

Պատանիներու և չափահասներու համար շատ հետաքրքրական տեղ մը Հարաւային Քալիֆորնիոյ մէջ Բաուսթընի Ջայլամի ագարակն է : Յօդուածագիրս 1907ի ամառը այցելեց այս մասնաւոր տեղը , ուր հսկայ թռչուններ կը հանուին և կը պահուին իրենց գեղեցիկ փետուրներուն համար : Հարաւային Փազատէնայի մէջ կը գտնուի անիկա , և հանգիստ կարելի է լորթալ հոն կարճ ճամբով մը Լոս Անճելէսէ :

Երբ կը մօտենան քաղաքակիւն , մեր առջեւ կ'իստաբուաղարծային գեղեցիկ ծառուղի մը կը պարզուի . արմաւենիներ , վարդաստաններ և պայծառ դոյնով ուրիշ ծաղիկներ : Բայց ասիկա է լոկ նախաճաշակ մը ուրիշ շատ աւելի գեղեցիկ ծառուղիներու որոնք հետզհետէ երեւան պիտի դան : Մէյմ'ալ յանկարծ կը հասնինք չրջափակուած պարտեզի մը , վասն զի իրօք այդպէս է անիկա :

Երբ մուտքէն անդին կը նայինք , կը տեսնենք կաղնիներով պսակուած բլուրներ , որոնք կը հովանաւորեն ագարակը : Ետ նայելով աչքը կը ճամբորդէ Արրոյա Մէքօն , անոր մշտադալար ծառերով գէպի հանգիստեալ կողմի բլուրները : Անոնց բլուրին վրայէն անցնելով Լոյի լեռը և Ուիլսոն Կատարը , իրենց վեհութեամբ կ'անդրադարձնեն արեւ-

ուոն ճառագայթները և մանիշակագոյն կանաչ ստուերները կը ձգեն իրենց բաղմաթիւ ակօսացեալ գանձոններուն (*) վրայ :

Ագարակը մտնելու համար պէտք է ընդարձակ վաճառատուններէ անցնիլ , ուր ամէն կողմ կան ամենագեղեցիկ փետուրներ և փետուրէ զարդեր չնաչխարհիկ : Մարդ կը հիանայ ոչ միայն անոնց գեղեցիկութեան այլ և անոնց խոշորութեան և ճութեան համար : Հոս փետուրները կշիռքով կը ծախուին , և վաճառման տեղերը միշտ խոնուած են զնորդ զբօսաշրջիկներով :

Ուրիշ դռնէ մը անցնելով , ագարակը կը տեսնենք մեծ համայնապատկերի նման մեր առջեւ տարածուած : Ջայլամներ կը տեսնուին փակարաններու մէջ , հեռուն , բայց անոնց հասնելու համար կ'անցնինք կաղնիներու և պղպեղի ծառերու պատատուն բոյսերով ծածկուած պատշգամբներու (քէօշք) և կիսարեւադարձային դալարիքի մէջերէ : Անկիւն մը դառնալով մեր աչքին կը դարնէ Ջայլամներու երամ մը , որոնք սրբնթաց կը վազվտեն իրենց թեւերը տարածած , իրր թէ այցելուին «Բարի եկաք այս հմայիչ տեղը» ըսելու համար : Այս հսկայ թռչունները այսպէս կը ներկայացնեն զօսալի տեսարան մը երբ կը կարկառուն իրենց երկար , օճանման պարանոցները , ձեր վրայ նայելու համար հետազօտիչ աչքերով , կամ իրենց ահագին կտուցները կը բանան կը դոցեն , սպասելով որ անոնց մէջ հաճելի ուտելիք մը գրուի , միանգամայն իրենք գիրենք կը հովահարեն ուժգին շարժելով իրենց փափուկ փետուրներէ թեւերը :

Հարկ է Ջայլամները փակել փակարաններու մէջ որոնք «քորալ» կը կոչուին , ոչ այնքան անոնց կատաղի բնութեան համար , այլ անոր համար որ խենդ են ամէն բանի որ կը փայլի , և կը ջանան գողնալ վարպետութիւնով մը այցելուին վրայ գտնուած ոեւէ բան որ կը փայլի արեւուն լոյսին մէջ : Նաեւ գուցէ կը վախցնեն այցելուները : Երբ ջայլամը գիպուածով կատաղի , շատ վտանգաւոր է այդ վիճակին մէջ :

Հիմա հոն , ագարակին վրայ , կը գտնուին իւր 165 թռչուններ , մանր ձաղերէն մինչեւ երամակին նահապետը : Կատարեւապէս մեծցած Ջայլամը ութ բարձրութիւն ունի և կը կշռէ 300 լիպրա , և կ'ապրի 70էն մինչեւ 100 տարի : Էգ Ջայլամը 16 հաւկիթ կ'ածէ բոյնին մէջ : Հաւկիթին մէկը հաւու 30 հաւկիթին հաւասար է : Կըսուի թէ Հարաւային

(*) Գանձոն է բարձր և ցից եղերքներով խորունկ կիրճ կամ հեղեղատ , որ պեղուած է ջուրին հասանքէն :

Ափրիկէի բնիկները մէկ հաւկիթ միայն կ'եփեն որ ամբողջ ընտանիքի մը մէկ հաշին կը բաւէ : Էդ թռչունը երկու օրը անգամ մը հաւկիթ մը կ'ածէ մինչեւ որ բոյնը լեցուի : Ատկէ ետեւ թխսումը կը սկսի : Էգը ցերեկները կը նստի հաւկիթներուն վրայ, և արուն՝ գիշերները : Արուն գիշերները կը նստի, ոչ թէ անոր համար որ այդ տոնի իրեն աւելի հաճելի է, այլ այն գեղեցիկ օրէնքին համաձայն, որ է Բնութեան պաշտպանութիւնը գոյնի միջոցաւ, կամ համակերպում միջավայրի գոյներուն : Էգ ջալամը գրեթէ նոյն գոյնն ունի ինչ որ ունի շուրջ պատող աւազը, բաց թուխ, մինչ արուն գոյնը աւելի մութ է : Ուրեմն ահա պատճառը թէ ինչու էգը ցերեկները կը նստի — որպէս զի թշնամիները կարող չըլլան իրենց բոյնը գտնել :

Էգ թռչունը կը տեսնուի որ ցերեկը բոյնին շուրջը կը պտըտի թուխս նստած իր ընկերոջ վրայ հսկելու համար : Թխսումը կը տեւէ քառասուն ցերեկ և քառասուն գիշեր : Զագերը հաւկիթներէն ելլելէ ետքը, իրենք իրենց կը թողուն և կը կեւրակրուին մանր խիճերով, արգարեւ ծանր կերակուր ձագուկի մը ստամոքսին համար : Հոս, Ամերիկայի մէջ, ջալամի ձագերը, ա՛յն ինչ հաւկիթէ կ'ելլեն, քսանըհինգէ մինչեւ երեսուն տոլար կ'արժեն . և երբ երեք շաբաթուան կ'ըլլան, հաճող յիսուն վաթսուն տոլարի կը ծախուի : Զալամի ձագի մը առաջին երեք շաբաթները անոր փափուկ ժամանակամիջոցն են . ուստի կը կրկնապատկի անոնց գինը : Լաւ փետուրներով ծեր ջալամ մը մինչեւ 5,000 տոլարի կը ծախուի :

Զալամներուն առանձնական (ամուբրի) կեանքը չորսէ մինչեւ չորսուկէս տարի է . և ագարակին վրայ գետատի և չամուսնացած թռչունները ամէն ալ մէկ փակարանի մէջ կը դրուին, որ կը կոչուի սիրահարութեան փակարան : Երբ թռչունները չորս կամ չորսուկէս տարեկան կ'ըլլան, արու և էգ գոյգերը կ'որոշուին, և պահապանը գիտէ թէ ե՛րբ գոյգ մը կը զատուի իբրեւ ամուսիններ եղած : Այս կերպով, կարող է ան ըսել թէ գոյգ մը ե՛րբ կ'ուզէ առանձին բոյն մը կազմել : Այն տառն գոյգը կը դրուի ուրոյն փակարան մը, ուր անոնք կը մնան իրենց բոլոր կեանքին մէջ, երբեք չխզելով իրենց ամուսնական ուխտը, մինչեւ որ մահը գտնէ զիրենք : Երբ անոնցմէ մին մեռնի, ողջ մնացածը չփնտեր ամուսին ընկեր, այլ իր բոլոր կեանքին մէջ կ'ողբայ մեռնողին վրայ : Ինծի ըսուեցաւ որ միայն մէկ արու թռչունի համար կը պատմուի թէ սպաննած է իր առաջին ամուսինը և երկրորդ մը առած է :

Թէ՛ արու թէ՛ էգ թռչունը, երկուքն ալ, իրենց ծնած առնը նոյն գոյնը կ'ունենան, այսինքն թուխ : Բայց արուն երբ տանընթաց ամսու կ'ըլլայ, սիրամարգի գոյն կը ստանայ, իսկ էգը կը մնայ բաց թխագոյն : Եւ սակայն խնամոտ անուցմամբ և զանազան տեսակներու խառնուրդով գոյնի մեծ զանազանութիւն ձեռք բերել կարելի է :

Փետուրները առաջին անգամ կը փետուրն երբ թռչունը ութ ամսու կ'ըլլայ, և այսպէս կը փետուրն այնուհետեւ ամէն երկու ամիսը անգամ մը : Առաջին անգամ փետուածը կը բերէ իբր 500 տոլար : Ծեր ջալամէն փետուածը կ'արժէ մինչեւ 1,000 տոլար : Հարկաւ ըստ մեծի մասին փետուրներուն գոյնէն և յատկութենէն կախեալ է անոնց գինը : Փետուրներուն փետումը երբեք անգթական գործողութիւն մը չէ . վասն զի ջալամը, նման փետրաւոր շատ ցեղերու, իր փետուրները կը թափէ այսինչ եղանակին : Եւ պահապանը կը գիտէ ասիկա . և երբ եղանակը կու գայ, խոշոր, փետրաւոր ջալամ մը կը մտցուի Մի ձեւով պատրաստուած տեղ մը, և գլխին վրայ կնգուղ մը կը դրուի, որպէս զի թռչունը չխածնէ փետոյը : Այն, տառն կ'ընտրուին հասունցած փետուրները, բայց չեն փետուիր սակայն, այլ՝ կը կտրուին, փետուրէն մորթին վրայ թողուելով իբր մէկ մասնաշափ, որոնք ժամանակ մը ետեւ կ'իյնան : Գործողութիւնը բոլորովին առանց ցաւի է : Զալամին բնութիւնն է իր փետուրները թափել տարին անգամ մը . և ութ ամիսն անգամ մը փետուրին մէջի արեան եւրակը կաներեւութանայ . այս նշան է թէ փետուրը իր կատարելութեանը հասած է և պատրաստ կտրուելու : Ասիկա կը գործադրուի, և փետուրին մասը որ թողուած է, երկու ամիս այնպէս մնալէն ետքը բոլորովին կը չորնայ և կրնայ դիւրաւ հանուիլ, յայտնապէս առանց ցաւ տալու թռչունին :

Ագարակին վրայ ջալամին ուստեսն է գլխաւորապէս ալֆալֆա առուոյտ, կտրուած և թրջուած, շաբարի բանջար և նարինջ : Անոնք ամէն բան ամբողջ կուլ կու տան, մինչեւ իսկ առանց ձմեւելու, և խոշոր նարինջ մը ստամոքսը կամ խոչափողը իջնելու միջոցին կարելի է տեսնել մորթին ներքեւ, դուրս ինկած : Ինծի ըսուեցաւ թէ անոնք կուլ կու տան գրեթէ ամէն բան, դէրիներ (պուրկու), սիկարներ, թէնիսի գնտակներ, դամբեր, երկաթի կտորներ, ապակիի կտորտուքներ, գոհարեղէններ . համառօտիւ, ամէն բան որ կրնայ կուլ տրուիլ՝ անոնց օրինաւոր ուստեսը կը համարուի :

Զալամաբուծութիւնը առաջին անգամ Ամերի-

կա ներմուծողն՝ եղաւ Մր. Բառուսթըն, այս ազա-
րակին տէրը, և ջաղամներ ձեռք բերաւ ուղղակի
Ափրիկէ երթալով, ուր բնիկներու օժանդակու-
թեամբ յիսուն թռչուն ստացաւ: Ասիկա տեղի
ունեցաւ իբր քսան տարի առաջ, և անոր ազա-
րակը ծննդավայրն եղաւ Ամերիկեան նոր ճարտար-
ուեստի մը, որ ինչպէս զբօսեցուցիչ՝ նոյնպէս
առեւտրական հանդամանք ունի: Մր. Բառուսթըն,
խնամով ուսումնասիրելով ջաղամին ունակու-
թիւնները և կլիմայական պահանջները, յաջողած
է արտադրել այս հսկայ թռչուններուն աղնուա-
գոյն և գեղեցկագոյն երամը աշխարհի մէջ: Մր.
Բառուսթըն Հարաւային Փազաութէնայի մէջ իր ու-
նեցած ազարակէն դատ երկու ուրիշ ազարակներ
ալ ունի՝ Բալիֆորնիա: Նմանօրինակ հանգաման-
քով ուրիշ ազարակներ ալ կը գտնուին Միացեալ
Նահանգաց աւելի տաք կողմերը: Անոնց ամէնէն
խոշորն է Ֆէնիքսի մէջ (Արիզոնա), ուր 1,400
թռչուններ կը պահուին իրենց փետուրներուն հա-
մար: Հատ մըն ալ կայ Նիւ Մէքսիքօ (Ֆլորիտա)
և քանի մը ուրիշներ Միացեալ Նահանգաց հարա-
ւային մասին մէջ:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՐԲՅՈՒՅԻՉ Ըմպելիներու և ափիոնի թշնամի-
ները շատ յաղթութիւններ կը չա-
հին: 1908 Յունիւ 1էն ետեւ ոգելից ըմպելիներու
ներածումը արգելուեցաւ բոլոր Գերման գաղութ-
ներուն մէջ: Բրիտանական և Ֆրանսական կառա-
վարութիւնները կը մտածեն արմատական կերպով
սահմանափակել անոնց առեւտուրը: Ռումանիա
դրած է խիստ օրէնքներ և Սպանիա նոյն ուղղու-
թեան կը հետեւի: Ֆինլանտիայէ առնուած լուրեր
կը ցուցնեն թէ, յորմէ հետէ ներմուծուեցաւ ընդհա-
նուր քուէարկութիւնը և կանանց փաստաբան
ըլլալու իրաւունքը, խիստ օրէնք մը դրուած է որ
ոգելից ըմպելիներու վաճառումը կ'արգելէ և միայն
բժշկական և մեքենական պէտքերու համար կ'ար-
տօնէ: Գինին արգելուած է մինչեւ իսկ Հաղորդու-
թեան նպատակի համար: Միացեալ Նահանգաց մէջ
արգելումը արագ քայլերով յառաջ կ'երթայ, մա-
նաւանդ Հարաւային Նահանգներուն մէջ: Ալապա-
մա և Ճորճիա հիմա չունին այդ վաճառքէն, և
Միսուրի նկատի առած է այդ օրէնքը: Ալապամա-
յի մէջ երբ արգելիչ օրէնքը հաստատուեցաւ 2ի
դէմ 32 քուէով, օրէնսդիրները ոտքի վրայ ելան և
փառաբանութեան երգը երգեցին: Իբրեւ արդիւնք
Ճորճիոյ մէջ ոգելից ըմպելիներու արգելման, Աթ-
լանթայի առաջին դատական նիստը եղական էր և

նշանակելի: Դատարանին չորս դէպքեր միայն
ներկայացուեցան 130,000 բնակիչ ունեցող քաղա-
քի մը մէջ:

ՍԻԵՐԻՈՅ վրայով հետեւեալ կրօնական խրախու-
սիչ հանգամանքները կը տեղեկագրուին.

1. Ժողովրդին իրենց հովիւները և վարժապետ-
ները պահելու յարաճուն պատրաստակամութիւնը:
2. Սուրիացի հովիւներուն հոգիներու համար ու-
նեցած եռանդը:
3. Սիւրիոյ մէջ Աւետ. գործին
համար Հիւս. և Հար. Ամերիկա գաղթած Սիւրիա-
ցի Բրիտոնեաներու առատաձեռն նուէրները:
4. Իրողութիւն է թէ Աստուածաշունչը ամէնէն
աղէկ ծախուող զիրքն է:
5. Ամերիկեան զպրոց-
ներու խնդրանքը և դաստիարակութեան համար
ժողովրդին պատրաստակամութիւնը վճարելու:
6. 1906 Հոկտեմբերին մանչերու գիշերօթիկ զպրոց
մը բացուեցաւ Հոլմսի մէջ, շնորհիւ դրամական
առատաձեռն նպաստին զոր ըրաւ յաջող վաճառա-
կան և օգնական երէցը Սիւրիական Եկեղեցւոյն:
- 3իշեալ զպրոցին համար ցարդ իբր 1,000 Անգլ-
ոսկի հանգանակած են Սիւրիացիք:

ՉԵՐՈՒՅԻՆԵՐԸ ամէնէն յառաջագէմ Հնդկներն են
Ամերիկայի մէջ և ամէնէն եռանա-
ղտները դաստիարակութեան համար: Տարին 40,
000 Անգլ. ոսկի կը ծախսեն զպրոցներու և գո-
լէճներու համար: Զիքազոնները ունին 5 գոլէճ
400 ուսանողներով: Գոլէճներուն համար տարին
իբր 10,000 Անգլ. ոսկի կը ծախսեն: Ունին նաեւ
դաւառական 13 զպրոց 3,000 Անգլ. ոսկիէն ա-
ւելի ծախքով: Զոթթոնները 150 զպրոց, որոնց
մէկ քանիին մէջ գիտութեանց բարձրագոյն ճիւղեր
կ'աւանդուին: Սէմինոլները, աւելի մանր ցեղերէն
մին, ունին 10 գոլէճ և 65 հասարակ զպրոց: Ա-
սոնց աշակերտներուն ամբողջ թիւն է 2,500:

ՏՐ. Տէյվիս շափոնէ հետեւեալը կը գրէ Քորէայի
մէջ Բրիտոնեական գործին զարմանալի յա-
ռաջադիմութեան վրայ.

Երեսուն տարի առաջ Քորէա փակ երկիր մըն
էր: Մահ էր անոր մէջ ոտք դնելը: Տասնըհինգ
տարի առաջ մէկ Բրիտոնեայ անդամ չէր գտնուեր
Հիւսիսային Քորէայի մէջ, Հիմա իբր հաղար եկե-
ղեցի և քարոզի վայրեր կան Հիւսիսային Քորէայի
մէջ, և եկեղեցւոյ հարիւրաւոր չէնքեր կառուցած
են Քորէացի Բրիտոնեաները: Հիւս. Քորէայի
մէջ ժողովրդի մեծամասնութիւն մը կը գտնուի ե-
կեղեցիէ մը կամ քարոզութեան վայրէ մը մինչեւ
երեք մզոն հեռաւորութեան մէջ: Այս գործը սկիզ-
բէն հետէ ինքնապահ եղած է: Անցեալ ձմեռ տե-
լի քան հազար մարդիկ հաւաքուեցան Փիէնկ Եանկի

մէջ, անոնցմէ ոմանք աւելի քան հարիւր մղոն հեռավորութենէ եկան, և հոն Սուրբ Գրիգոր սորվեցան միախորհարարեան, և տասնընիւց օր հրահանգութիւն ընդունեցին Քրիստոնէութեան և Քրիստոնէական գործի վրայով: Հինգ հարիւր կիներ եկան տարբեր ժամանակ նմանօրինակ ուսման և կրթութեան համար տասնընիւց օր: Իւր հինգ հարիւր աւետարանիչներ և գործիչներ կան Հիւս. Քորէայի մէջ, որոնց ծախքը բոլորովին Քորէացիներուն ստակով կը հոգացուի: Այս երէցները, աւետարանիչները և աւետարանչուհիները Աստուածաշնչական և Քրիստոնէական հրահանգի դաս ունեցան անցեալ տարի Հիւս. Քորէայի մէջ 252 տեղեր, աւելի քան 12,000 աշակերտներով: Այն եկեղեցւոյ անդամները որոնք ստակ չեն կրնար ստալ և շատեր որոնք կրնան ստալ, իրենց ժամանակը կու տան և կ'երթան քաղաքներն ու գեղերը այն տեղերուն շուրջ ուր կը բնակին իրենք, և Աւետարանի պատմութիւնը կ'ընեն դեռ չլսողներու: Անցած տարի Քորէայի Քրիստոնէականները աւելի քան 10,000 Անգլ. ոսկի տուին Քրիստոնէական գործի համար: Անցեալ տարի Քրիստոնէականներուն թիւը առ հարիւր յիսուն աւելցաւ: Եթէ այս գործը կրնայ անարդել յառաջ երթալ, Քորէա արագ պիտի աւետարանուի և պիտի լեցուի միլիոնաւոր երջանիկ, լուսաւորեալ Քրիստոնէայ տուններով:

Ա. ՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ 1907 տարւոյ միջոցին իւր 120,000,000 տոլար տրուեցաւ կըրթական, կրօնական և մարդասիրական այլեւայլ գործերու համար: Ասոնց աւելի քան 61,000,000 տոլարը գնաց դաստիարակութեան գործին: Այս դրամին կէսէն աւելին տուած է շան Տ. Բաքֆէլըր: Մը. Բաքֆէլըր տուաւ 42,315,000 տոլար, Միսիս. Բըսլը Սէյճ՝ 13,830,000 տոլար, Հ. Զ. Ֆրիք և Փ. Է. Պ. Ուայանըր՝ 10,205,000 տոլար, Անտարիու Քարնէկի՝ 8,957,000, և Միս Էն Թ. Ճինս՝ աւելի քան 2,000,000: Կիներ ամբողջ գումարին իւր մէկ հինգերորդը տուին: Տասնընիւց անձեր, որոնց չորսը կին, մէկ միլիոնական կամ աւելի տուին: Տարուան գլխաւոր նուէրներուն մէկ մասը 10,000,000 տոլարն էր, զոր տուաւ Միսիս Սէյճ մարդասիրական ընդհանուր նպատակի համար, մասնաւորապէս ինկատի ունենալով աղքատութեան պատճառներուն հետադատութիւնը ընելու գործը: 1,000,000 տոլարը տուաւ Միս Ճինս սեւամորթներու զարոյցներու համար, և 2,000,000 տոլարը՝ Մը. Բաքֆէլըր բժշկական հետադատութիւններու համար: Դաստիարակութեան համար տրուած ստակէն ետքը մեծագոյն գումարը տրուե-

ցաւ պատկերասրահներու և թանգարաններու համար, 22,000,000 տոլար: Զանազան բարեհաւատակ հաստատութեանց համար տրուեցաւ 15,186,300 տոլար, հիւանդանոցներու, պատասխարաններու, յիմարանոցներու համար 7,882,500, եկեղեցիներու, Ե. Ք. Ընկերակցութիւններու և ներքին տաքելութեանց համար 6,265,000, և գրատուններու համար 2,132,000 տոլար:

ՅԱՌԱՋԻՄՈՒԹԻՒՆ մուտ կը դնէ մինչեւ իսկ թիպէթ ճգնաւոր երկրին մէջ: Կարդանք հետեւեալը. — Հրատարակուիլ սկսած է լրագիր մը ի Լիաուս, մեծ Լամայի բնավայրին մէջ թիպէթերէն առաջին լրագիրը, թիպէթ թայլ: Բայց ինչ որ կը թուի թէ աւելի նուազ կը յարմարի անոնց սովորոյթներուն, սա է որ մեծ Լաման հաստատած է ընտանաւորութեան և ընթերցանութեան սրահներ, ուր ժողովուրդը կարող ըլլայ հրահանգուիլ թիպէթի աշխարհագրութեան, պատմութեան և ճարտարուեստի վիճակներուն վրայ: Կ'ըսուի թէ մէկ երկու տարի առաջուան Անգլիական արշաւանքը պատճառ եղած է այս զարմանալի երեւոյթներուն:

ՍԵՅՆԹ Պարթոլմիւրի Բողոք. Եպիսկոպոսական Եկեղեցւոյն Տարեցոյցը, որ նոր հրատարակուած է, կը ցուցնէ 304,693 տոլար համագումար ծախք: Ընդունուած ստակներն են 316,409 տոլար, որոնց 37,478.92 տոլարը նախագահին կը պատկանի, 151,651 տոլարը եկեղեցւոյ զանձապետին ձեռամբ ընդունուած է, 99,049 տոլարը թեմական զանձապետին ձեռամբ, և մնացածը այլեւայլ բարեսիրական և միսիոնարական ընկերութիւններէ: Առձեռն 12,414 տոլար մնացորդ դրամ կը գտնուէր նախորդ տարուան սկիզբը, և ներկայ տարուան վերջի մնացորդն է 11,716 տոլար: Այս թուանշանները կը ցուցնեն համագումար մը որու շատ քիչ թեմերու թուանշանները կարող են հաւասարիլ: Թեմին հետ կապակցութիւն ունեցող թոշակաւոր գործիչներուն մէջ կը գտնուին 5 կղերական և 237 ուրիշներ: Իսկ անթոշակ աշխատաւորներուն թիւն է 421: Մեծ քաղաքի մը թեմական գործին որպիսութիւնը կրնայ հասկցուիլ սա իրողութենէն թէ աւելի քան 99,000 տոլար ծախսուած է թեմատուն մը պահելու համար: Եկեղեցիներու ընդհանուր ծախքն էր 42,369 տոլար, և նստարանի վարձքերը՝ 44,556 տոլար: Այնպէս որ եկեղեցւոյ տրուած ստակներուն համագումարը եկեղեցւոյ ծախքերէն աւելի էր:

ՄԻՆՉ Ճափոնցին լուսաւորեալ կը նկատուի, տալիս աւելին աւետարանուած չէ սակայն: Նաեւ

բարոյական չափանիշներ չատցած են : Երբ կ'ըսուի թէ մէկ տարուան մէջ ոչ նուազ քան 5,628 աղջիկներ զնուած են մէկ զաւառէ միայն և Թոքիօ զրկուած են անբարոյական նպատակներու համար, — վճարուած գինը 371,055 տոլար —, ի յայտ կու գայ վիճակ մը որու թոյլ պիտի չտրուէր ուր Քրիստոնէութիւն կայ : Նոյն իսկ Ճաբոնցիք կը սկսին ճանչնալ վտանգը որ կը սպառնայ ազգին բարոյական ուղիղ չափանիշներու չգոյութեան պատճառաւ, և կը ջանայ լեցնել պէտքը դպրոցներուն մէջ բարոյական մասնաւոր դասեր հաստատելով :

ՅԻՍՈՒՆ տարի առաջ ի Քէյմպլիճ (Անգղիա) մեծ ժողովի մը մէջ Տէյվիտ Լիվինկսթըն իր յիշատակելի դիմումն ըրաւ ի նպաստ Կեդր. Ափրիկէի բնիկ ժողովրդին : Այդ դիմումին մէկ պատասխանն եղաւ Կեդր. Ափրիկէի Համալսարաններու Առաքելութեան սկզբնաւորութիւնը : Տարօրինակ օղակաւորում մը հակընդէմ իրերու — վաղեմի համալսարաններ իրենց ուսման և կրթութեան հարստութեամբ, և ինաւարակուն Ափրիկէ իր բարբարոսութեամբ, և Աստուծոյ վրայ տգիտութեամբ : Բայց իբրեւ գրեթէ յիսուն տարիներու միջոցին համալսարանները օգնած են Ե. Ք. Ընկերակցութեան, և իրենց ընտրելագոյն մարդերէն մէկ քանին տուած են անոր գործին համար : Առաքելութիւնը հիմա ունի 30 կղերական, 26 աշխարհական և 55 օրորդ աշխատաւորներ, նաեւ 19 Ափրիկեցի կղերականներ և 305 բնիկ օգնականներ և վարժապետներ : Աւելի քան 8,000 մանուկներ կը յաճախեն միսիոնարութեան դպրոցները : Քրիստոնէութեան յարգներուն թիւն է 17,000, որոնց գրեթէ 6,000ը եկեղեցւոյ անդամ են :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աղ. . Արապկիրէն 6 ժամ հեռու դէպ Արեւելք Եփրատ գետին մօտիկը ձորի մը երկու կողերուն վրայ ցանցնուած 400 տունով այս գիւղը իր շատ մը աւաւելութիւններն ունի ապահովաբար շուրջի 12 գիւղերուն և շատ ուրիշներու քով : Ժողովուրդը կը պարապի երկրագործութեամբ : Կը գտնուին նաեւ խաղախորդ, կօշկակար, դերձակ, երկաթագործ, հիւան ու թիթեղնագործ արհեստաւորներ : Հայ Աւետ. ժողովուրդն ունի իր եկեղեցին ու երկսեռ դպրոցը՝ ուր տարրական ուսում ու կրթութիւն կ'առնեն իբր 43 աշակերտներ, որոնցմէ 37ը Աւետ. ժողովուրդէն են և 6ը Լուսաւորչականներէն : Յուսալի է որ մօտեքս երէց մը և վարժապետ մը ունենան : Հիմա կիրակնօրեայ պաշտամունքները և աղօթաժողովներ կը շարունակու-

ուին և չէնքը փոքր կու գայ ունկնդիրներուն : Ժողովուրդը բաւական հմուտ է Սուրբ Գիրքին : Լուս. ժողովուրդը ոչ դպրոց ունին և ոչ եկեղեցի : այլ Աւետ. ժողովրդեան մատուոն մէջ կը վայելեն հոգեւոր մխիթարութիւն : Մօտեքս դպրոցի և եկեղեցիի շինութեան միջոցներ դանկու վրայ կը խորհին :

ՅԱԿՈԲՈՍ ԳԸԼԸՃՅԱՆ

Մ. շի . Աւետ. ժողովրդեան տարէց անդամներէն Պ. Օհան Խօճախանեան մեռած է Փետր. 12/25ին 70 տարեկան : Իր մասին գրուած նամակը և յօդուածը, որ տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ դանց կ'ընենք, շատ բնական նկարագրութիւնով մը ի վեր կը հանեն հանգուցելոյն բարեպաշտ կեանքը, աղօթասիրութիւնը, բարւոյ նախանձաւորութիւնը, և բարի օրինակին ու ջանքին արդիւնաւոր աղղեցութիւնները : — Յունվ. 18ին Մշոյ Գերմանացիներու որբանոցի մէջ չքեղ ծառահանդէս մը կատարուած է նախագահութեամբ հաստատութեան տնօրէն Հէրֆոն Տօպպէլէրի : Հանդէսին մէջ որբուհիներու կողմանէ արտասանուած են Ս. Գրոց համարներ, ուղերձներ, և տրամախօսութիւններ : Երգուած են Հայերէն, Գերմաներէն և Նորվեկերէն երգեր : Ապա Վեր. Գրիգոր Ստեփանեանի քարոզէն ետեւ Ծննդեան ծառի նուէրներ բաժնուած են աշակերտուհիներուն : Հանդէսը յոյժ հաճելի և շինիչ եղած է ամէն ներկաներուն համար :

Կեսարիայ կայանին մէջ 30 տեղեր Աւետ. ժողովուրդներ կան : Ասոնցմէ եօթը եկեղեցի են և մնացեալները ճիւղ են : Ամբողջ դաշտին մէջ 10 պաշտօնեաներ կը գտնուին : միւս տեղերէն ոմանք ուսուցիչ, ոմանք ալ վարժուհի ունին : Քանիներ ալ բոլորովին զուրկ են աշխատաւորէ : — Կեսարիոյ միսիոնարներէն Մր. Ֆաուլ տարին երկու անգամ կ'այցելէ այս բոլոր տեղերը, որով տարուան 2/3ը շրջիկ գործով կ'աշխատի : — Կեսարիոյ եկեղեցիին մայրերու աղօթաժողովներուն և կիրակի առաւօտեան և ուրիշ աղօթաժողովներու մէջ աւելի հոգ. տաքութիւն մը կը տեսնուի :

Կէֆէէի եկեղեցին 2-3 տարիէ ի վեր «Բուհճի»-ներու կողմէն դժուարութիւններու ենթարկուած է : Այս պատճառաւ տեղւոյն պաշտօնեան Վեր. Բարսեղ Տօնիկեան իր հրաժարականը տուած է եկեղեցիին :

Թաւաի եկեղեցիին մէջ ոմանք արթնցած և իրենց հոգեւոր պարտականութիւնները կատարելով ինքզինքնին Քրիստոսի նուիրած են : Մանաւանդ հիւանդանոցի մէջ տեսնուած հոգեւոր աղղեցութիւնը յոյժ ուրախաօրթ է :

Աֆալիայ . Տեղւոյս Հայ. Աւետ. եկեղեցին հովիւ

չունի : Կեսարիոյ միսիոնարներէն Մր. Փաուլ և Իւրիկւպի քարոզիչ Վեր. Ս. Շիրինիաիս անցեալ ամսուն հոն այցելած և չաբաթ մը կենալով հոգեւորապէս միսիթարած են ժողովուրդը : Եկեղեցին կը յուսայ ի մօտոյ պաշտօնեայ մը ունենալ : Եկեղեցիի անդամներէն Հաճի Աղա Ավանդարեան տարեկան հինգ ոսկի վարձք բերող խանութ մը կտակած է եկեղեցիին :

Միւսող. Պատ. Գ. Գըրգեաշարեան Սթանոզլի եկեղեցիին կը քարոզէ տարիէ մը ի վեր : Վերջերս տղայոց յատուկ կիրակնօրեայ դպրոց մը սկսուած է : Կը յուսացուի որ այս կերպով եկեղեցին ալ, որ բաւական փոխուած կ'երեւի, աւելի պիտի օգտուի : Ժողովուրդը ընդհանրապէս աղքատ են . բուրդ մանելով, ներկելով ու գործելով կը պարապին . որով թէ՛ իրենց ապրուստը կը հայթայթեն ու թէ՛ եկեղեցիին ալ նիւթապէս կը նպաստեն :

Էնգլի. Տեղւոյս Հայ Աւետ. Ժողովրդեան անդամները հոգեւորապէս նախանձաւոր են, թէ և մեծամասնութիւնը աղքատ դասակարգին կը վերաբերի, բայց հոգեւոր տուրքը յօժարութեամբ և սիրով կը վճարեն : 1907ին եկեղեցական տուրքէն 11,600 դահ. գոյացած է, որուն 11,484ը ծախսուած է : Աղթթի կոթնակին Տր. Տիգրան Էֆ. Թապիպեանի առաջնորդութիւնով 600 դահ. հաւաքուած է Աւետարանական գործի համար : Այս քաղաքի մէջ ուսումնասիրութեան մասնաւոր փափաք մը կը տեսնուի : Աւետ. Ժողովուրդը աղջկանց վարժարան մը ունի, նոյն աստիճանով տղաներ ալ աշակերտ կը դրկէ : 18 աշակերտ Գոնեայի Ափսթոլիք դոկէճը (Տը Իսթանուլէն), 5 աշակերտ Մարսը-ուանի Անաթոլիա դոկէճը և 6 աշակերտուհի Ատուրադարի Հայունհայ վարժարանը զրկուած են : Այլ և այլ լրագիրներէ զատ 67 Աւետ. Էնգլի. կ'երթայ Էնգլի :

Խարբէրէն ծանօթ և վստահելի անձնաւորութիւն մը իր նամակովը կը հերքէ հանգուցեալ Գէորգ տղա Թաչճեանի վրայ թերթիս 1907 49 թուոյն մէջ տեսնուած կենսագրականի հետեւեալ խօսքերը՝ «Այնչափ բարի էր (Գէորգ Աղան) որ թէեւ իր ընկեր և աղագական օրէնքները խարդախութիւններով զինքը խաբէցին, իր գրաւները շորթեցին, բայց ինքը ազնիւ սիրտ մը ունեցաւ հանդէպ անոնց և համբերեց :»

Նամակագիրը մօտէն տեղեակ ըլլալով հանդուցելոյն գործերուն, կը հաստատէ թէ Գէորգ Աղա բնաւ բամբուած չէ իր օրէնքներէն մինչեւ իր ճամբորդութեան օրերը : Եւ թէ ակնարկուած «աղագական օրէնքները» միշտ պատուաւոր և հաւատարիմ

եղած են իրենց գործառնութիւններուն մէջ և որով իրենց մասին ըսուածները պարզ զրպարտութիւն են միայն :

Պէնէնի Այնթապի միսիոնարական կայանին կը պատկանի, ուր իբր 13 տուն Բողոքական կայ : Յօդուածագիր մը շատ փայլուն և յուսալի կը ներկայացնէ տեղւոյն Հայ Աւետ. Ժողովրդեան ուսումնասիրութիւնը և բարեպաշտութիւնը : Ժողովուրդը Թըքաթսո է . պաշտօնեայ չունին, եղբայր մը կը վարէ հոգեւոր գործերը : Երկսես վարժարան մը ունին, յորում կը դասախօսէ վարժուհի տիկին մը յոյժ գովելի անձնութիւնով :

ՅՈՂԻԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՄՅՔԻ ՄԸ ՄԷՋ ԿՐՕՆԱԿԱՆ
ՁԳԱՅՈՒՄՆԵՐԸ (*)

Տիկնայք և Տեաքք,

Գրիտառնեայ Երիտասարդաց Ընկերակցութիւնը ինձ կը վերապահէ պատիւը գալ հոս մի քանի խօսք ընելու այս երեկոյ : Նիւթը, զոր ընտրած եմ, սրահին սրբութեան և խորհրդաւորութեան հետ ներդաշնակ մարմին կը կազմէ և որպէս քիչ մը առաջ ծանուցուեցաւ, «Գրիտական մտքի մը մէջ (Կրօնական) զգացումներու» խոյզն է : Ահա դիժը որուն պիտի հետեւիմ . պիտի ըսեմ թէ ինչպէս կ'մըմնեմ գրիտական միտք մը, թէ ինչ են զինքն բնորոշող ու սահմանող մասնայատկութիւնք : Ապա պիտի բացատրեմ կրօնական զգացմանց բնոյթը, ու գրիտական միտքը տրուած ըլլալով պիտի ջանամ ապացուցանել որ նա կարող է սաւառնիլ կրօնական բարձր զգացումներու կատարը :

Երբ ուշադրութիւննիդ ձեր բոլորտիքը կը յանէք, կը տեսնէք զանազան երեւոյթներ : Փայտը որ կարծր է, կամ կակուղ, ջուրը որ տաք է կամ պաղ, երկինքը որ ամպամած էր պահ մը առաջ և ուր կը փայլի հիմայ ջինջ արեւը, բուսականութիւնը որ դեռ անինչ սկսած է ծաղկիլ և որուն թարմ թոյրը ու բոյրը կը դինովցնէ հողին ու կը լայնցնէ լանջքը, թռչունը որ քիչ մը առաջ ծառին վրայ բնազդական իւր երգը երգեց և որ հիմայ հապճե-

(*) Հանգուցեալ ուսուցչապետ Ռէթէոս Էֆ. Պէրպէրեանի որդին Օննիկ Էֆ. Պէրպէրեան իւսկիւտարի մէջ կրօնական պաշտամունքի մը առթիւ խօսած է այս ուղերձը : Օննիկ Էֆ. Պէրպէրեան վերջերս փիլիսոփայական ուսման չըջան մը աւարտած է Եւրոպական Համալսարանի մը մէջ, և հիմա կը դասախօսէ Պէրպէրեան վարժարանին մէջ :

պով կը սուրայ երկնալոյսին խաւերուն մէջ, ու այս ամէնքը, և այլք որք ձեր մէջը իսկ տեղի կ'ուսնենան, որպէս սիրոյ մը ծնունդը, կամ դաւանքի դէմ առելութեան մը գոյութեան կազմութիւնը, կամքի դէմ յանդիման տեսութիւն մը կամ պատճառաբանութիւն մը սխալ թէ ճիշդ, զգայարանաց միջոցաւ ու ներքին տեսութեամբ ձեր միտքը կը հաստատէ: Այսպէս անտեղեակ կ'ըլլայ իրողութեանց ու ծանօթութիւններ կը հաւաքէ: Այս կերպ ծանօթութիւնը մարդուն ստացման եղանակին նախաքայն է և իւր ըմբռնմանց սանդուխին առաջին ոտքը: Իստիկ ծանօթութիւնն է այս: Սակայն միտքը չի բաւականանար: Ան ձգտումներ ունի, գործելու եղանակներ. ու կ'ուզէ, կը ճգնի կը ձգտի կապեր գտնել այլ և այլ երեւոյթներուն մէջ. կ'ուզէ զանոնք իրար կապել պատճառի ու արդիւնքի շղթաներով, նմանութիւններ տեսնել անոնցմէ ոմանց մէջ, ու տարասեր յատկութիւններ յայտնաբերել, որով դասակարգել երեւոյթները, կ'ուզէ խելամտել անոնց մեքենասականութեան, «ինչո՞ւ» էն վերջը «ի՞նչպէս» ինչ հետամուտ: Ահա հոս է որ միտքը «գիտութիւն կ'ընէ» ու գիտական են այն նոր ծանօթութիւնները զորս ան կ'ամբարէ այսպէս. հոս միտքը գիտական է ու ի՞նչ փոյթ թէ ան առաւել կամ նուազ ծանօթութիւն հաւաքէ, առաւել կամ նուազ գիտուն ըլլայ: Գիտական ըլլալէ չի դադիր ան քանի որ թէ՛ շատը, թէ՛ քիչը գիտութեան անոր գործելու միեւնոյն եղանակին արդիւնքն են: Բայց միտքը դեռ այլապէս բարձր հակումներ ունի. կ'ուզէ ան ձախրել դէպի ծանօթութեանց գաղափրակէտը. տիրանալէ վերջ երեւութից ու անոնց պատճառներուն շղթային, կ'ուզէ դեռ տեսնել թէ իւրաքանչիւր երեւոյթ ի՞նչ նպատակի համար եղած է, ի՞նչ է անոնց վախճանը, ու բոլորովին հակընդդէմ, ընդդիմակ շարժումով մը իրենց ծայրագոյն սկիզբը կը փնտռէ, այն կէտը ուր ամէնքը կ'ուզղեն իրենց ծնունդը, ուրկէ կը ծառագայթէ, դուրս կը պոփոկայ եղելութեանց խորձը: Այս խոյզին մէջ միտքը կը փրկասփայէ, փրկասփայ մ'է ան որ այն կերպ կ'աշխատի ու այն նոր ծանօթութիւններն որոնք կու գան յաւելուլ այսպէս արդէն կազմուած գոյութեան մը, փրկասփայական ծանօթութիւնքն են: Ուրեմն մտքի գործելուն այս երեք կերպերուն երեք ծանօթութեանց ձեւեր կը համապատասխանեն զորս չէրպէսքը Սքէնսէր սապէս անուանած է. Ոչ-միաւորուած ծանօթութիւնը, որ գիտական մտքին արդիւնքն է. մասամբ միաւորուած ծանօթութիւնը որ գիտական միտքին արդիւնքն է. և վերջապէս

ամբողջովին միաւորուած ծանօթութիւնը, որ փրկասփայական մտքին ձգտումներուն պտուղն է: Մենք ինկատի պիտի ունենանք գիտական միտքը որուն աշխատելու եղանակին ծանօթացաք երբ տեսաք զանի իւր խուզարկու՝ թէ՛ ձեր ներքին, թէ՛ արտաքին աշխարհներուն մէջ եռուզեռոզ երեւութից պատճառներուն:

Ու ի՞նչ է կրօնական զգացումը: Սրտին մէջ երկու տեսակ զգացումներ կ'ապրին: Ոմանք պարզ են. սիրոյ ու առելութեան այլ և այլ կերպերու ձեւառութիւններն են ասոնք, իրենց իբր ստուգանիշ ունենալով հոգւոյն ցաւը կամ հաճոյքը: Այլք, բարձր զգացումները, որոնց ստուգանիշը միայն հաճոյքն է, ձուլումը են որքան մարդկային մտքին ամենաբարձր գաղափարներուն, նոյնքան անոր սրտին էն խորունկ ու գոռ յոգեբուն, մարդկային էակը յատկանշողը ու ներկայացնողը զայն իւր շնորհ նմաններուն մէջ, իբր բարոյական ու գերազնիւ կեանքի մը յարակայ ձգտողը: Այս զգացումներն են բացարձակ գեղեցկին ու ճշմարտին տեսնելու ու պաշտամունքը, գերազանցապէս բարուոյն հուրը մշտակայ, ու կրօնական զգացումը որ հիմնուած է իմացական բացարձակ անհուն էակի մը գոյութեան գաղափարին վրայ:

Ահա երկու եզրերը որք պարզութեան մեր մտաց առջեւ: Կը մնայ ինձ ապացուցանել որ գիտական միտք մը կարող է հասնիլ, առանց մտածման իւր կերպէն շեղելու, բացարձակ ու անհուն էակին գոյութեան գաղափարին:

Բայց դուք, երբ քիչ մը առաջ հաստատեցիք արտաքին աշխարհին գոյութիւնը, կրնաք անշուշտ մտածել թէ այդ ամբողջը կրնար նաեւ գոյութիւն չունենալ: Ճիշտ է որ կայ աշխարհ մը ուր շարժումը խառնուած նիւթին, ի մի համբոյր կեանքը կը յօրինէ ու անոր այլազան ձեւերը, բայց միտքը չընդունիր զայս հարկաւորապէս. ուստի պատահական է անոր գոյութիւնը. եթէ կրնար գոյութիւն չունենալ և ունի, ըսել է ոյժի մը միջոցաւ է որ կայ ան, բացարձակ ոյժ մը, յինքեան պարունակող իր գոյութեան պատճառը, եթէ ոչ՝ ինքն ալ պիտի կրէր պատահականութեան կասկածը: Այլապէս ներկայ աշխարհին գոյութիւնը անոր պատճառին պատահականութիւնը կը ջնջէ ու զայն բացարձակ կ'ընէ: Մեր շուրջը գիտակից ու խորհրդողածուած ակնարկ մը կը մտտնանէ մեզ այսպէս բացարձակ էակի մը գոյութիւնը: Կ'առարկեն թէ աշխարհին կաղմակերպութեան աւելի խորունկ հասկացողութիւն մը մեր մէջէն անոր պատահականութեան կարեւորութիւնը վերցնէ. սակայն ա-

պայցուցանենք որ ոչ միայն աշխարհը պատահական է այլ նաեւ հարկաւորութեան ամէն զաղափար կը վտարէ իւր մէջէն : Արդարեւ ինքը կազմուած է մասնիկներէ , ու ասոնք ըլլան ոյժեր , ըլլան monadներ , չեն կարող երբեք ինքնակամ գոյութիւն ունենալ , այլ ընդհակառակն զիրեար կը պայմանադրեն միշտ : Որով ամբողջութիւնը յինքեան չի պարունակեր իր գոյութեան փաստը ու զայն կը պարտի հետեւապէս բացարձակ էակի մը : Ու դարձուցէք աչքերնիդ դէպի վեր , հո՛ն ուր բւերաւոր կէտերու լայն տեսարանն է որ կը ծաւալի . որքա՛ն թելադրող են լուսաւորները որոնք գոգցես հոգիին խորը անհունութեան զաղափարը կը ծորեն : Այլ և ձգենք տարտամ այդ ստացողութիւնը : Սրտին մէջ զգացումներու խառնուրդ է ան և չէ արդիւնք յստակ մտածումին . ու խորհինք : Յանկարծ մեր մտածումին մէջ այդ կէտերը շարժում կը զգենուն , այդ կէտերը մեր մտքին մէջ աշխարհներու դադափարին ծնունդ կու տան , ու աշխարհներ են որ հո՛ն , մեր գլխուն վերեւ կը խլրտին , կը շարժին , կը սուրան , զիրար կը հետապնդեն մէն մին իրեն սեփական օրէնքի մը ցոյց տուած ուղղիւն թաւալելով նանձարձակ ու մխրճուելով աւելի եւս անծայրածիր միջոցին մէջ , ընդունաբանը աճաւոր այդ շարժումներուն ու հոն մեր երկիրն ալ կը գալարի արեգական կամակար որ իւր հետը կը քարչէ կը տանի խօլ շարժումի մը մէջ մոլորակներու դասակը , դէպի կէտ մը , անորոշ կէտ մը անհունութեան խուլ խորութեանցը մէջ թագուն : Ուրեմն զարգացումը կայ : Կ'ապրի նաեւ ան ամենափոքր մասնիկին մէջ ու եթերին թռթռացումը չէ՞ որ կը ծնի ջերմութիւնը , լոյսը , ձայնը ու ո՛ր գիտէ դեռ ի՞նչ երեւոյթներ , և այդ մասնիկին մէջ ի՞նչ բան աւելի ներհակ իր զանգուածին քան իւր թռթռացումին յաւիտեական գոյութիւնը և անյեղյեղ ձեւը : Բայց ուստի՞ այս զարգացումը . պիտի ըսէք արդիւնք է նախորդի մը ու այս նախագոյնի մը ու ասոնց դրութիւնը յառաջագոյն ծնունդ առած զարգացումի մը դրութեան . բայց վախճանը այս յետադարձ տեսութեան . միտքը չի կրնար ընդունիլ անհուն չըլթայումը զարգացմանց որով և պէտք է կանգ առնուլ տեղ մը ինչպէս կ'ըսէ Արիստոտ : Ապա երբ կանգ կ'առնէք , նախնական զարգացումը կը վերագրէք ուրեմն ոյժի մը որ պատճառ եղած է անոր , ոյժի մը որ անհուն է քանի որ զարգացումը անհուն ժամանակին մէջ ունի իւր տեղը ու ահա դուք Անհուն էակի մը գոյութեան զաղափարին սեմին վրայ : Կարող են առարկել թէ ինչո՞ւ միտքը չընդունի

անհուն յետաձգումը զարգացումներու պատճառներուն . ո՞չ ապաքէն նոյնքան խնդրոյ առարկայ է անորոշ ժամանակի մէջ սկզբնական պատճառի մը ենթադրութիւնը որքան անոր բացարձակ մերժումը . ինչո՞ւ աւելի առաջինը քան վերջինը : Այս առարկութիւնը չի յարուցանելու համար չի մղենք մեր սկիզբի խոյզը մինչեւ իւր վերջին սահմանները ու գոհանանք հաստատելով ներկայ զարգացումին իրականութիւնը : Սակայն մեքենագիտութեան օրէնքը մեզ կ'ըսէ թէ նիւթը իբր սոսկ նիւթ անգործ է . ուստի եթէ ան կը յառաջդիմէ , պատճառը . արտաքին է իրմէ ուրեմն և կայ գոյակ մը որ դրգած է զայն ի գործ . և քանի որ զարգացումը անհուն է , ուստի իւր պատճառն իսկ անհուն է : Եւ թէ օր մը այդ զարգացումը անջատուէր կասէր , այդ իսկ գերազանցապէս պիտի հաստատէր Անհուն էակի մը գոյութիւնը :

Այլ և սակայն ցարգ հասանք միայն բացարձակ ու անհուն էակի մը գոյութեան . բայց ուստի՞ զիտնանք թէ այդ էակը իմացական է թէ ոչ . ուստի՞ խելամոեք գերազանցապէս զիտակից դոյակի մը իրականութեան : Զանազան երեւոյթները որք կը վիտան կեանքոտ Բնութեան ծոցին մէջ իւրենց ներդաշնակ կապակցութեամբ բան մը չեն ըսեր մեզ Անոր իմացականութեանը վրայ : Կը տեսնէք բոյսը որուն իւրաքանչիւր անգամը նպատակի մը կը ծառայէ , արմատը որ անոր կը հայթայթէ աւելը կենսատու , տերէները որք կ'ազնուացնեն ու կը պարարեն զայն իրենց ծծած ածուխովը բեղմնաւորելով դանի և ցօղունը որ ապահով ու օգտակար միջոցը կը դառնայ ամբողջ բոյսը տոկուն ու հաստատուն բռնելու : Ի՞նչպէս այս ներդաշնակութիւնը գործողութեանց . ու նոյն միջոցի և վախճանի դաշն միաւորութիւնը չէ՞ որ կը զիտէք չնչող էակին իւրաքանչիւր գործարանին և գործողութեան միջև , ստամոքսին կազմակերպութեան և մարսելի նիւթին , սրտին ու թոքին գոյութեան և սնունդին աճման ու առողջապահութեան պիտոյից միջև . ու է՞ր այս ամէնքը . եթէ ոչ ապրող էակը կեանքին պառակտումներուն մէջ աննկուն պահելու մտադրութիւնը : Ու թէպէտ անգործարան աշխարհին մէջ որոշ վախճան մը չի պիտի տեսնէք , բայց անշուշտ հոտ ալ երեւոյթները որոշ յատակագծի մը համեմատ շարուած են , քանի որ այնքան տարբեր իրենց մէջ , զիրար չեն հակասեր ու կարելի է անոնց միաժամանակ գոյութիւնը . ըսել է ասոնք մաս կը կազմեն ամբողջի մը որ օրէնքներու օրէնքն է , ու իւրաքանչիւրը յինքեան կը կրէ նպատակի մը դրոշմը : Ուստի յամենայնի վախճան

մը . բայց ի՞նչ կ'ենթադրէ նպատակի գոյութիւնը որ իրագործուելու միջոցները կ'որոշէ : Ատաղձագործը սեղան մը կը չինէ , կը դատէ փայտերը , բարակ կամ հաստ դամերը , մասնաւոր ձև , տուկունութիւն կու տայ անոնց որպէս զի ապա խելացի միաւորում մը յառաջ բերէ իւր մտապատկերը : Այսպէս սեղանին իւրաքանչիւր մասը միջոց մ'է նպատակի մը համար , վախճանի մը կը ձգտի ու այդ նպատակը իր աղբիւրը ունի իմացականութեան մը մէջ որ կազմեց սեղանը : Անհունապէս ընդարձակեցէք այս օրինակը Բնութեան մէջ ու երբ հոն կը տեսնէք թէ իւրաքանչիւր իր վախճան մը ունի , պէտք է հետևեցնէք թէ այդ վախճանը իր աղբիւրը ունի գերազանցապէս իմացական , գեղարուեստական բարձր գոյակի մը մէջ որ երկնած է ներդաշնակ զանազանութիւնը Բնութեան : Բայց ո՞չ ապաքէն մեր միտքը չընդունիր նպատակ մը որ ըստ բաղդի կայ , վախճան որ ագիտօրէն ընտրէ իր միջոցները . որքան զարմանալի պիտի ըլլար այն տեսնել զիպուածին այսքան բազմազան յաջողակութիւնը : Որով իմացականութեան մը գոյութեան ակնբերութեան հարկին տակ կը դանդաղեցնէ , յինքեան ամփոփող գործարանաւոր ու անգործարան երեւութից ուղղութիւններն :

Մի կողմ դնենք արտաքին աշխարհը ու տեսնենք թէ կարող ենք մեր ներքին երեւոյթներէն հետևելու ստորոգելի մը ևս այն էակին որուն գոյութեանը փաստերուն հետամուտ ենք : Այս խոյզին մէջ միտքը միշտ գիտական կը մնայ ու անոր սահմաններէն դուրս չանհետիր , քանի որ , ինչպէս տեսանք , կարող ենք պատճառներ փնտռել թէ՛ մեզմէ արտաքին թէ՛ ներքին երեւոյթներու մէջ ու երեւոյթի մը պատճառը փնտռել և անոր կերպաւորումը հասկնալ ստուգանիչ յատկութիւնքն են գիտական մտքին : Ուստի մեր մէջը ամփոփուելիք ու պատճառաբանելիք պահ մը Տէքարթի հետ . բայց սկեպտիկութիւն մը չէ՞ որ մեզ կը տրիք երբ ինկատի կ'առնենք մեր ամբողջ գաղափարները . ի՞նչ բան արդարեւ մեզ կը հաւատատէ թէ ամէն այն ստացողութիւնները զորս մեզ հայթայթած են մեր զգայարանը , որպէս արտաքին աշխարհի յատկութիւնք , ճիշտ են . ո՞չ ապաքէն զգայարանները զմեզ խաբած են յաճախ . ո՞չ ապաքէն սխալ տեսած , ղիւր լսած , կոպտօրէն չօշափած ենք յաճախ , ու կա՞յ բացարձակ բան մը որ մեզ հաւատատէ զգայարանաց անայլալ ճշդութիւնը երբ երեւոյթներու ըմբռման և կիրարկուած են սոքա . նմանօրինակ ստացողութիւնք չեն պարունակեր ճշդութեան հարկաւորութիւնը , որով ի-

րաւունք ունինք տարակուսելու անոնց գոյութեանը վրայ , Եւ ի՞նչպէս դեռ վստահինք մեր մէջ ընդունիմք գաղափարներու քանի որ երազներու մէջ այնքան գաղափարներ կը նկատենք , կը զուգորդենք կը հակադրենք մինչ գիտենք անոնց գոյութեան վաղանցիկ ըլլալը . ի՞նչպէս զանազանել առաջինք վերջիններէն . կասկածը անազմեղ կը պատէ և անա մեր ամբողջ ծանօթութիւնները սկեպտիկութեան թանձր մթնոթեամբ պարուրուած : Սակայն երբ այսպէս կը վտարենք մեր մէջէն ամէն ազդի ստացողութիւն , երբ աղիկամ մտօք այս գործողութիւնը ի գործ կը դնենք , ըսել է մենք բան մը ենք , ինչ ձևի մէջ որ ըլլայ այդ գոյութիւնը , քանի որ ոչնչութիւնը չէ կարող ընել բան մը . ուստի կըրնանք գոչել Տէքարթի հետ «Կը խորհիմ որով եմ» եմ բան մը , որեւիցէ պատահական ձևի մը տակ , բայց եմ : Ահա ճշմարտութիւն մը այս անգամ : Եւ ինչի՞ մէջ կը կայանայ անոր ճշմարտութեան յատկութիւնը . իւր դէմ յանդիման տեսութեանը մէջ : Այսպէս ի ձեռին ունինք էն գլխաւոր գործին . ճիշդ պիտի ընդունինք այն ամէնը որուն՝ մեր մըտքին մէջ պայծառ դէմ յանդիման տեսութիւնը ունինք : Բայց կասկածիլ մեր գաղափարներուն վաւերականութեանը վրայ ի՞նչ կը նշանակէ . ո՞չ ապաքէն դէմ յանդիման տեսութիւնը ունինք կասկածին անկատարելութիւն մը ըլլալուն , թէ գոյացութեան մը ճշմարտութիւնը ըմբռնելը աւելի մեծ կատարելութիւն մ'է քան թէ անոր չի տիրանալը . ուստի դէմ յանդիման տեսութիւնը ունինք մեր անկատարելութեան , ու մեր «Լոգոս» ըլլալը երկրորդ ճշմարտութիւն մ'է : Երբ անկատարելութեան գաղափարը ունինք , նշան է թէ կատարելութեան գաղափարը կայ մեր մէջ . «Լոգոս»ին գաղափարը ունենալու համար պէտք է ֆոյն տեսնել , ըմբռնել , ուստի կատարելութիւն մը կայ : Բայց այդ կատարելութիւնը մեր մէջն է . ո՞չ , քանի որ տեսանք թէ մենք անկատար էինք . արտաքին է ուստի մենք . աշխարհէն է , ոչ վասն զի ինչ որ արտաքին է մեզ որպէս ջերմութիւնը , լոյսը , երկիրը , լուսաւորները , կրնայ նկատուիլ իբր սոսկ կատարելութիւն , մեր կատարելութեան չափին ձևաոճութիւնը : Ոչնչէն չէ կարող զալ քանի որ վերջնականապէս գոյութիւն ունի՝ ան . որով միայն մի կողմ պէտք է յառնենք աչքերնիս , մեզմէ դուրս , դէպի բացարձակ , անհուն իմացական էակը որու ձեռամբ զրուած պարտի ըլլայ մեր մէջը այդ գաղափարը և որուն մէջ է որ կ'ապրին յաւիտեանապէս ամենաչինչ կատարելութեան կերպերը որպէս միութիւն , պարզութիւն , անայլալութիւն և տիեզերականութիւն :

Այսպէս երբ մարդը, երեւոյթէ յերեւոյթ, պատ-
ճառաբանութեանէ ի պատճառաբանութիւն, մտա-
տանջ կը հասնի վերջապէս յաւիտենական էակին
գոյութեան դէմ յանդիման տեսութեան, իւր հո-
գին անզգալարար կը վերանայ, իւր վրայ այդ էա-
կին ծանրութիւնը կ'զգայ ու վախը որ զինքը կը
պատէ, իմաստութեան եզրին վրայ կը բաղխի ի-
րեն ու պրկուած, այսպէս կը մնայ յակճիւ դա-
ղափարներու երամի մը սօսաւիւնին որք իրեն ա-
նորոշ այլ խորհրդաւոր կեանքի մը գոյութիւնը կը
փսփսան, կեանքի մը, զոր հոս չէ որ պիտի ապրի,
այլ անդին, նիւթէն անդին, իր դաղափարովը գեր-
յազեցած աշխարհի մը մէջ: Ըսի:

Իւսկիւտար

Օ. Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԳՐԶԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՐ

(Շար. Ա. Ժառն)

Ըսենք հոս ամէնէն առաջ թէ այս դասակար-
գին վերաբերող գրութիւններ, որքան ալ բուն
գրական արտադրութեանց մէջ չեն դասուիր, ա-
սոնց օգուտը վայրկեան մը իսկ ուրանալու չափ
տգէտ և միամիտ պիտի չըլլանք: Շեշտենք մանա-
ւանդ սա կէտը թէ գրական և ոչ-գրական արտա-
դրութեանց միջեւ քաջուած գիծը օգտակարին և
անօգուտին միջեւ քաջուած գիծը չէ, երկուքն ալ
ունին իրենց ուրոյն և սեփական օգուտները և կը
տարբերին սոսկ իւր գրական սեռեր, և արդիւնք
են տարբեր տեսակ կարողութիւններու. և, եթէ
ներքեի ըլլար, հեղինակին և կամ հրապարակագի-
րին արտադրութիւնը պիտի նմանցնէի, զոր օրինակ
կարողութեանց և գործերուն հիւսնի մը, որ գիտէ
բնական մը չինել մարդկային կեանքը պաշտպա-
նելու համար օգին և արեւին և արտաքին ազդե-
ցութիւններու դէմ, և գրական արտադրութիւն-
ները պիտի նմանցնէի կահագործին, նկարիչին և
ուրիշ արուեստագէտներու արտադրութեանց,
որոնք բնականը կը աճեն, կը զարգարեն գեղե-
ցիկ նկարներով, կահերով, գեղօրներով, և այս-
պէս տունը աւելի հանգստարար, աւելի միմիջա-
րական և աւելի հրապուրիչ ընելու կը նպաստեն:

Արդ, հեղինակ մը կամ հրապարակագիր մը ըլ-
լալու առաջին պայմանն է հմտութեան և ծա-
նօթութեանց բաւականաչափ պաշար մը, պիտի
ըսէի, բաւականէն աւելի պաշար մը մթերած և
իւրացուցած ըլլալը: Եւ ասիկա կը նշանակէ ԳԽԻ
զիտել, ԳԽԻ լսել, ԳԽԻ կարդալ, ԳԽԻ խորհիլ և
ԳԽԻ գրել. ճիշդ հակառակը մեր կարգ մը հեղինակ-
ներուն և հրապարակագիրներուն որոնք ԳԽԻ կը գի-
տեն, ԳԽԻ կը լսեն, ԳԽԻ կը կարդան, ԳԽԻ կը խորհին
և ՏՍՏԸ կը գրեն: Յաջող հեղինակ մը ըլլալու ամէ-

նէն նախնական և ամէնէն կարեւոր պայմանն է
այս, որ յաճախ ցաւալիօրէն կ'անտեսուի մեր նո-
րահաս հեղինակներէն և օրադրողներէն, և ար-
դիւնք կ'ըլլայ հրապարակին ողողուիլը միջակ և
միջակէն ալ վար, անկարեւոր, անարժէք զիրքե-
րով ու գրութիւններով, որոնք ոչ խորհուրդ, ոչ գի-
տողութիւն, ոչ ուսումնասիրութիւն կը ներկա-
յացնեն: Գրել ու ելեալ, ահա այս մղձաւանջը որ
զիրենք կը հալածէ գիշեր ու ցորեկ. ահա այն
նպատակակէտը որուն կը ձգտին զրիչ չարժող մեր
նորահաս սերունդին պատկանողներէն չատերուն
ջանքերը:

Հրապարակագիրներու և հեղինակներու համար
երկրորդ կարեւոր պայմանն է ԷԼԵՄԵՆՏ որով կը գրեն:
Գիրքի մը համար, որ գրական ըլլալու ունէ յա-
ւակնութիւն չունի, լեզուն բաղդատաբար երկ-
րորդական տեղ մը կը գրաւէ, բայց ԳԽԻ կը գրա-
ւէ վերջապէս: Անիկա ոչ թէ միայն միջոցն է մեր
դաղափարն արտայայտելու, այլ նաեւ մեր խոր-
հուրդին ու դաղափարին հագուստն է. և պէտք է
ըլլայ ճիշդ, վայելուչ ու մաքուր: Մարդ մը կամ
կին մը կրնայ շատ խելացի, ազնիւ ու բարի մէկն
ըլլալ, բայց քանի որ մարդկային ընկերութեան
մէջ պիտի ապրի, կը պահանջուի որ իր հագուստը
եթէ ոչ Բարիզեան վերջին նորոյթին համեմատ
կտրուած ու ձեւուած ըլլայ, բայց գէթ աչքի զար-
նող տձեւութիւններ, խորթութիւններ չունենայ
և հմտութեանց թանգարաններու զարդի վիճակին
հասած չըլլայ: Ի՞նչ տպաւորութիւն պիտի ընէր,
զոր օրինակ, Պոլսական բարձր դասու մէկ երե-
կոյթին մէջ, տեսնել կին մը ԳԽԻ շալաւով, մէջ-
քը լայն գօտիով մը, բոկ ուքերը անցուցած դե-
ղին Բապաճ մը կամ հնօրեայ Բախթախ մը, մազերն
ալ դեղին Եսպախի մը մէջ ամփոփուած և հոգա-
րած իր ետեւը. այսինքն գէթ քսան և չորս հատ
մազերու հիւսքերը իր կոնակին վրայ լայնօրէն տա-
րածած: Այս երեւոյթով մէկը այդ ընկերութեան
մէջ, ուր նազելափայլ և շքեղազարդ տիկիներ և
օրիորդներ կը գտնուին, վերջին նորոյթին համե-
մատ հագուած, ուր բեհեզն ու Ժանեակը, չղարչն
ու մետաքսը, գոհարն ու մարգարիտը, գեղն ու
ճաշակը հմայիչ ցոլք մը կ'արձակեն, եթէ ոչ ծիծա-
ղելի, գէթ ծիծաղաշարժ երեւոյթ մը պիտի ըլլար:
Հեղինակի մը կամ լրագրողի մը լեզուն ալ պէտք
է ըլլայ քերականական ու հետաքրքիր, և ընթա-
ցիկ լեզուին բոլոր հրապուրչն ու շնորհքը փայլեցնէ
իր վրայ:

Ապա կարգ մը բարոյական կամ նկարագրի յատ-
կութիւններ կ'ամբողջացնեն այս դասակարգին պա-

չարը, և ասոնք են անաշատութիւն, ուղղամտութիւն, խղճմտութիւն և անշահախնդրութիւն: Եւ այսպէս եթէ հեղինակ կամ հրապարակագիր ունի հմտութեանց բաւարար միջերը մը, ողջմիտ դատողութիւն մը, հզօր տրամաբանութիւն մը, անստեղծապիտանկարագիւր մը, և տիրացած է այն լեզուին որով կը գրէ, գրիչը այդ կարգի գրողի մը ձեռքին մէջ, ըլլայ այն հեղինակ մը գիտական, խմաստասիրական, պատմական և կրօնական գրուածներու, կամ օրագրող կամ հրապարակագիր, այդ գրիչը մարդկութեան դարգացման, քաղաքակրթութեան և բարձրացման համար հզօր ազդակ մըն է: Լուսաշող լամբար մը խաւար միտքերը լուսաւորելու և միջին արահետները պարզելու. շաշուն մարակ մը բարոյապէս անուղղաները ուղղելու. անսխալ կշիռ մը ճշմարտութիւնն և ուղղութիւնը որոշելու:

Բ. Մաս

Գրողին ու գրչի իրական արուեստագէտին միջև այս անհրաժեշտ տարբերութիւնը մատնանշելէ վերջ, անցնինք խօսիլ այն կենսական հանգամանքներուն և կամ կարողութեանց վրայ, որոնք ճշմարիտ արուեստագէտը կը յայտանշեն:

Արդէն ըստուածներէն կը հասկցուի թէ գրողներու առաջին խումբին պատկանողները, — հեղինակ, հրապարակագիր, օրագրող, — բան մը սորվեցնելու, գաղափար մը տարածելու համար կը գրեն: Երկրորդ խումբին պատկանողները սակայն, գրչի ճշմարիտ արուեստագէտները, — գրագէտ և բանաստեղծ, — անհրաժեշտապէս բան մը սորվեցնելու նպատակով չէ որ գրիչ կը շարժեն, այլ կ'արտադրեն յաւէտ միտքին գերազանց և բարձրագոյն տեսակ մը հաճոյք պատճառելու համար: Ասկէ չի հետեւիր անշուշտ թէ արուեստագէտը վարդապետ մը չէ երբեք. ընդհակառակը շատ անգամ ճշմարտութիւնը կը ներկայացնէ անանկ հաճելի տարազով մը, որ ուրիշ ո'ւէ բարոյախօսէ աւելի տպաւորիչ և ազդեցիկ կ'ընէ իր սորվեցնել ուղած դասը կամ երևան բերած ճշմարտութիւնը: Բայց արուեստագէտին նպատակը և իր սեւեռեալ գաղափարը, երբ իր արուեստը ի գործ կը դնէ, մարդկութեան գործնական օգուտը չէ: Մեծափարթամ անձի մը նման, որ պերճանքի վերաբերող բազմապիսի առարկաներ ունի իր շքեղ բնակարանին մէջ, որոնք իր առօրեայ կեանքին պահպանման համար անհրաժեշտ չեն, բանաստեղծին գրչին արտադրութիւններն ալ յաւէտ պերճանքի առարկաներու դերը կը կատարեն, և մարդուն համար դրական կամ գործնական օգուտ մը չեն հայթայթեր. բայց ճաշակը և միտքին բարձրագոյն կարողութիւնները

մշակուած և կրթուած մարդուն համար անոնք այնքան անհրաժեշտ կը դառնան, որքան փափկալինցաղ և նրբաճաշակ մարդու մը համար իր պերճանքի մէջ մի առարկան: Վիրգիլիոս մը կամ Կէօթէ մը ոչ մասնաւոր գործնական օգուտ մը կ'ընծեռեն սովորական ուսմիկին, ոչ ալ անոր միտքին ու ճաշակին ո'ւէ հաճոյք կը պատճառեն. և ան իր բովանդակ կեանքը պիտի կրնայ անցընել առանց կարօտի կամ զրկանքի զղացումն ունենալու եթէ այս տիեզերահոյակ քերթողներուն գոյութիւնն իսկ անգիտակ մնայ մինչև իր մահը. ինչպէս շատեր թերեւս մինչև իրենց կեանքին վերջը պէտք պիտի չզդան իրենց բնակարանին պատերուն վրայ Այվազովսքի մը կամ ուրիշ հանճարեղ նկարիչի մը մէկ նկարին, կամ պիտի չմտածեն թէ մեծ բան մը կորսնցուցած են եթէ Լիսթի Աճրդ Ռաֆաէլին չլսեն մինչև գերեզման: Վիպասանին համար, սակայն, որ գրչի արուեստագէտներուն պատկերաշարին մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ, խնդիրը կրնայ քիչ մը տարբեր ըլլալ. մասնաւոր. արդի վիպագրին համար, ըլլայ իրապաշտ կամ ըլլայ գաղափարապաշտ, որուն նպատակը մարդկային կեանքն ու նկարագիրը վրձնել, ուսումնասիրել ու վերլուծել է, և նկարագիրներուն ծափելի կամ զգուշի յատկանիշերը և երևոյթները պարզել է մարդկային կեանքը բարձրացնելու և ազնուացնելու համար:

Գրչի արուեստագէտը, ուրեմն, օգտակարէն աւելի հաճելին և դրականէն աւելի վերացականը կը ներկայացնէ և մարմնէն և նիւթէն աւելի միտքին բարձրագոյն կարողութիւններուն համար կ'արտադրէ: Յաւէտ արուեստին համար կ'երկնէ քան հրահանգելու կամ գաստիարակելու համար: Մտածումը, խորհուրդ մը, զգացումներ, երևոյթներ, տեսարաններ և կեանքին հաղարուժէկ դրուագները կը նկարէ իր գրչով, որ իր տաղանդը կը ցուցնէ. և ասոնք ամէնքը կը հագուեցնէ, չողջողուն և յանկուցիչ հանդերձանքով մը: Նկարիչին նման, որ բնութեան կամ մարդկային խորհուրդին ու զգացումին մարմին կու տայ կտաւին վրայ ներկերու միջոցով, ինչ որ հրաշալի տաղանդին ծնունդը կը դառնայ, գրչի արուեստագէտը կը ներկայացնէ զանոնք ոչ թէ գոյնի կամ կտաւի միջոցով, այլ բաւերու օժանդակութեամբ, որոնք նոյնքան և թերեւս աւելի հրաշալի պատկերներ կ'արտադրեն երկնատուր և բնածին տաղանդին շնորհիւ: Եւ եթէ գրչի այս վնակին ներկայացուցածը ճշմարտութիւնն է գեղեցկութեան այս տարազին ներքեւ, այն ատեն պատկերը պարզապէս անդիմադրելի հմայք մը կը պատնայ, իր կախարդիչ հանգամանք

քով : Եւ հո՛ս է արուեստը , կարողութիւն և տա-
ղանդ հո՛ս երեւան կու գան : Արուեստագէտը իրերն
ու երեւոյթները սովորական մարդոց սեռածէն տար-
բեր կը տեսնէ ու կը մըմնէ , և անոնցմէ տարբեր
կերպով կը պատկերացնէ : Ուր որ սովորական
մարդը պիտի ըսէր թերեւ «Ու երկինքին վրայ բազ-
մաթիւ լուսաւորներ կը փայլէին ,»

Բանաստեղծը կ'ըսէ

«Եւ գմբէթին վերեւ պայծառ ու չըբեղ
կը ժըպտէր ինձ լոյսերու բոյլ մը բիւրեղ »

ՍԷՊԷԼ

Նոյն այս տաղանդն է որ երեւան կու գայ սա տո-
ղերուն մէջ ալ .

«Յուշիկ փախչող իրիկուան ծիրանի լոյսն է
զըւարթ

Ոսկի թիւեր պըլլըւած՝ խուսկի թաւիչ մըշուշին,
կապոյտ ծոպեր , ծիածան , ծըփուն ձայներ , միա-
թիւ վարդ ,
Լոյսէ արցունք մոմերու՝ որոնք հանդարտ
կը մաշին »

Կամ՝

ՄԵՆՈՒՄԵՆՆԵՅ

«Երազաւէտ ինկոտ առտուն ապաքէն
Ձըւարթ , կայտառ , կարմիր հարսի մը նըման ,
Հորիզոնին կաթ ամպերու բացուածքէն

Կը ցըրցըքնէ ժըպիտ մ'անծիր հիացման »

Կամ՝

ԱՐԿ. ՅԱՐՈՒՆԻՆԵՆ

Լուսնին շողն է գոր կը մարէ շուտ արիւն ,
Հուր երազ մը , որ այգուն դէմ կը դեղնի ,
Փայլակն է այն շանթին վաղանց դարնայնի ,
Ծաղիկ մ'որուն թերթերն հովէն կը թափին :
Հուր երազ մը որ այգուն դէմ կը դեղնի ,
Ծիածանին լոյս ժապաւէնն է նըրբին ,
Ծաղիկ մ'որուն թերթերն հովէն կը թափին
Լուրթ կամարին հիւսիսայգն է ծիրանի : Եւն .

ՍԷՊԷԼ

Գեղարուեստական այն դրոշմը որ կ'երևի այս
և ասոնց նման դրական արտադրութեանց վրայ ,
արդիւնք է այն տաղանդին որ ձիրք մըն է , որ
խառնուածքն է , որ անհատականութիւնն է : Ու
կը սիրենք ասոնք , եթէ նոյն խիստ ասոնց նմանը
արտադրելու կարողութիւն չունենանք , կը սիրենք
եթէ քիչ մը ճաշակ ունինք , և մտային պատկեր-
ները վերարտադրելու պզտիկ կարողութիւն մը .
կը սիրենք՝ որովհետեւ գեղեցիկ են , և գեղեցիկը
սիրելը Բնութեան և արուեստին մէջ իր բազմա-
զիմի երևոյթներուն տակ՝ հոգիին ազնիւ ու բարձ-
րագոյն կարողութիւններէն մին է , քանզի ինչ որ
«գեղեցիկ» կը կոչենք ուրիշ բան չէ , բայց միայն
աննիւթական , ոգեկան սկզբունքի մը կամ ճշմար-

տութեան արտայայտութիւնը նիւթական և իմա-
նալի երևոյթներու տակ :

Ահա ասիկա է Գրական Կարողութիւնը :

(Շարունակելի)

ՅՈՎՀ. Ս. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ

Թերթիս 12րդ թիւոյն այս խորագրով յօդուա-
ծին մէջ էջ 209 , Բ. սիւնակ , 4րդ տող , «Հէյաըն
կամ Մոցարդ» կարգալ՝ «որքան Հէյաըն և Մո-
ցարդ » Դարձեալ նոյն սիւնակին մէջ , 30րդ տող ,
«Ասոնք անհուն են և հունաւորին» կարգալ՝ «Ա-
սոնք անհունին և հունաւորին »

Նոյն

ՔԻՉ ԲԱՅՑ ԼԱԻ

Երբեմն ռամիկ երեցող սկզբունքները իրենց
խորքին մէջ կը ծածկեն ազնուական մեծութիւն-
ներ , ինչպէս հունարէ իր տխրած ծածկոյթին մէջ
կը պարկապէ բոյսին չըբեղ հրապոյնները : Այս
կարգէն է նաեւ Բայց Լաւ սկզբունքը , որ թէև
կրնայ աննշան երևիլ , սակայն խկապէս ուշագրաւ
գեր մը կը խաղայ մարդկային գործերու արդիւ-
նաւորման մէջ :

Դասախօսութիւն մը հիանալի արդիւնքներով
պիտի պսակուէր , եթէ Բայց Լաւ սկզբունքով
տողորուած ըլլար : Քիչ բայց Լաւ աւանդուած
գիտելիքները խորապէս կը դրոշմուին ուսանողին
մտքին վրայ , իմացական վայելքի աղբիւր մը կ'ըլ-
լան , յաջորդ օրուան դասը դիւրին ու հեշտալի
կ'ընծայեն , կը սիրցնեն ուսումնաւորը և վարժապետը
և այսպէսով կ'ապահովեն մտաւորական ճշմարիտ
զարգացումը : Բնագիտական , ճիշտ բայց խիստ
ծանօթութիւնները կը տանջեն աշակերտին միտ-
քը , գասը ձանձրոյթի և յոգնութեան կը վերա-
ծեն , ուսանողին մէջ խորին նողկանք մը կ'ար-
թընցնեն դասին և դասատուին հանդէպ ու այսպէս
տիւուր գեր մը կ'ընծայեն դաստիարակութեան
վսեմ ու օրհնաբեր գործին : Դասախօսութեան
նպատակն ըլլալու է ոչ թէ շատ մը չփոթ ու
տարատա մաղափարներով քառսի մը փոխարկիլ
աշակերտին միտքը , այլ պայծառ , հոգ չէ թէ սա-
կաւարթիւ ծանօթութիւններով զարգացնել անոր
իմացական կարողութիւնները : Ուսուցչին սեւեռ-
եալ դաղափարը ըլլալու չէ շար հաշտեալ , այլ Լա-
ւայեցեալ : Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ աստիճանի նա-
խանձելի է այն դպրոցականը որ ուսման առատ
բայց կեղակարծ պաշար մ'ունի :

Դասախօսութիւն և ատենաբանութիւն իրենց
նպատակով և դործադրած միջոցներով իրարմէ
շատ մեծ տարբերութիւն չունին , այնպէս որ դա-
սախօսութեան համար ըսուածները կրնանք առե-
նախօսութեան ալ յարմարցնել մի քիչ փոփոխու-

Թեամբ: Ողջմտութիւնը կը պահանջէ Բէլ Բայց Լաւի սկզբունքը յարգել նաեւ բեմախօսական ասպարէզին մէջ: Կարճ բայց խնամեալ ատենախօսութիւն մը տառը երկար բայց անխնամ ատենախօսութիւններէ աւելի շինիչ ու օգտակար է: Հակիրճ այլ ընտիր բեմախօսութիւնն է որ կը խանդավառէ ժողովուրդին սիրտը և կը հրահանգէ անոր միտքը: Համառօտ բայց լաւ ուղեւոր մը ձանձրոյթի ձնշիչ ծանրութեան տակ ունկնդիրները չընկճելէ զատ, կը սրէ անոնց հոգեւոր և իմացական ճշտութիւնը, ու իր գլխաւոր կէտերով անոնց սեփականութիւնը կը դառնայ: Պերճախօսական անվիճելի տաղանդներն անգամ քիչ ատենէն կը կորսնցնեն իրենց փայլուն ժողովրդականութիւնն ու հեղինակութիւնը, եթէ անխոհեմաբար անձնատուր ըլլան երկարաբան միտամոլութեան: Երկարաբանութիւնը խորհուրդներուն կուտայ ճապաղ, տափակ ու անզօր գոյն մը, մինչդեռ կարճաբանութիւնը կորովով ու ազդեութեամբ կը տոգորէ զանոնք: Ատենախօսական կեանքի հաստատուն յաջողութեան համար իմաստուն կանոն մը պիտի ըլլար կէս ժամ խօսիլ կողմ և ուժգին լեզուով քան թէ երկու ժամ թոյլ ու սնամէջ արտայայտութիւններով:

Բէլ Բայց Լաւի կանոնը ընթերցասիրութեան համար ալ գնահատելի ուղեցոյց մըն է: Բիչ բայց լաւ կարգալ, ահա հրաշագործ միջոցը իմացական ստոյգ և արագ զարգացման: Ճոխ բայց հապճեպ ընթերցումը կը նմանի կերակուրի խոշոր պատաններ արագ արագ կլլելու: Ինչպէս որ խնամով չի ծամուած ուտելիքը շատ բան կը կորսնցնէ իր սննդատու հանգամանքէն, նոյնպէս ալ իր արդիւնաւորութենէն շատ բան վրայ կուտայ իմացական առատ բայց հապճեպ սննդատուութիւնը: Մեծաքանակ բայց մակերեսային ընթերցումը աղօտ գաղափար կուտայ իրերու վրայ, բնական ու ընկերային երևոյթները ճշգիւ չի ծանօթացներ, միտքը բոյն մը կը դարձնէ տարտամ ու թերի ծանօթութիւններու և ենթական յաճախ կ'առաջնորդէ դժբաղդ յուսախաբութեան, եթէ ճշմարիտ է որ յուսախաբութիւնը կը ծնի բնական ու ընկերային օրէնքներու վրայ կազմուած անկատար ըմբռնումներէ: Հիմնական զարգացում կ'ունենան ոչ թէ շատ կարգացողները, այլ լաւ վերձնաորները: Լրջամիտ անձը իր մեծագոյն արժանիքը պիտի փնտէր ոչ թէ շատ կարգալուծն, այլ շատ լաւ իւրացնելուն մէջ: Աւելի խոհական է տարուան մէջ միայն հինգ ընտիր հատորներ մարսել, քան թէ յիսուն կտոր գիրք կարգալ, առանց սակայն իւ-

րացնելու անոր բովանդակութիւնը: Տիպար ընթերցասէրին կարեւոր յատկանիշներէն մին է ոչ թէ շատ կարգալ, այլ ընթերցող աշնպէս որ իր ձեռք առած ընտիր հատորը կամ յօդուածը իր ամէն մասերով ու էէ գաղտնիք չունենայ իրեն համար և հարկ եղած ատեն ինք չանճրկի կարգացած նիւթին վրայ բաւականաչափ տեղեկութիւն տալու:

Ընթերցողէն զատ գրողն ալ պարտաւոր է նոյն սկզբունքին ուշադրութիւն տալ, եթէ կ'ուզէ իր դրական համբաւը նախանձելի աստիճանի մը բարձրացնել: Արժանաւոր փոքրիկ երկ մ'իսկ կարող է իր գրական կոչումը իրագործել, նպաստել մտքերու զարգացման կամ սիրտերու և ճաշակներու աղնուացման: Բայց ասոր հակառակ՝ ստուար բայց անարժան գործ մը — գրական ձառնաւոր մը — իր նուիրական պաշտօնին դէմ մեղանշելէ զատ, կը ծառայէ յաճախ լուրջ ընթերցողներու մէջ արթնցնելու ցուրտ անսիրելութիւն մը հեղինակին հանդէպ: Պատմութիւնը ցոյց կուտայ թէ երբեմն միակ արժանաւոր երկ մը կամ գրութիւն մը բաւական եղած է իր հեղինակին համբաւը մշտնջենաւորելու: Շատ մը գրողէտներ անմահութեան փառապսակին արժանացած են ոչ այնչափ իրենց հեղինակութեանց ճոխ թիւին համար, որչափ անոնց մէջ գտնուած անփառելի առաւելութեանց պատճառաւ: Ուստի գրողներու համար սրճափ գեղեցիկ կանոն մը պիտի ըլլար իրենց փառքը փոխանակ իրենց երկերուն քանակին մէջ որոնելու, անոնց որակին մէջ փնտել: Աւելի նախընտրելի չէ՞ քիչ ու լաւ արտագրել, քան թէ անարժան ու տափակ գործերու թիւը ստուարացնել:

Բէլ Բայց Լաւի սկզբունքը խօսակցութեան մէջ ալ կը կատարէ իր բարեշար դերը: Կարճ բայց խնամուած խօսակցութիւնը հրահանգութեան և հաճոյքի աղբիւր մըն է: Ամէնէն չքեղ ճշմարտութիւններն իսկ իրենց հմայքէն շատ բան կը կորսնցնեն, երբ կ'արտայայտուին երկարաբան լեզուով: Շատախօս անձերը սալօններու, ընկերոյթներու պատուհաններն են, անհանգուրժելի էակներ որոնք անփափկանկատութեամբ ուրիշներուն խօսելու իրաւունքը կը յափշտակեն, ունկնդիրներու մէջ տհաճութիւն կ'արթնցնեն և կը թունաւորեն ընկերական քաղցր վայելքները: Ընկերոյթներու մէջ յանկուցիչ ու միշտ փնտռող խօսակից մ'ըլլալու համար, ջանալու է կարելի եղածին չափ քիչ և կշռաւոր խօսիլ: Լաւ է երբեմն թոյլ սալ որ լռութիւնն ալ իր խորհրդաւոր և պերճախօս դերը կատարէ, երբ մեր բառերը անզօր

են կենդանի ու տպաւորիչ երանգներով ներկայացնելու իրերը :

Վերջապէս մեր կեանքն ալ շատ աւելի օրհնաբեր պիտի ըլլար, եթէ ներշնչուէր այս ընտիր կանոնէն : Արդէն մեր ապրած տարիներու թիւը չէ այնչափ որ մեր մեծագոյն արժանիքը պիտի կազմէ որչափ անոնց արդիւնաւորութիւնը :

Սակաւակեաց բայց բեղմնաւոր կեանք մ'ապրիլ, ինչ ազնիւ ու վայելուչ նշանաբան մարդկային վեհանձնութեան համար : Փոխանակ երկար տարիներ հեղգ ծուլութեան և թուլամորթ անձնասիրութեան մէջ հեշտին կեանք մ'երազելու, աւելի լաւ չէ կարճատե կեանք մը որ առցուն ըլլայ մեղուաշան գործունէութեամբ : Որչափ պատկառելի թիւ մը կը կազմեն այն անհատները որոնք քանի մը տարի աւելի ապրելու նախազգուշութեամբ՝ խոյս կու տան իմացական ու բարոյական պիւր գործունէութենէ, կը խուսափին ընտանեկան և ընկերային պարտքերու խղճամիտ գործադրութենէն և ծայրայեղ ժլատութեամբ կը գործածեն իրենց մարմինն, մտքին և հոգիին ոյժերը : Բայց ինչ կը չափն արդեօք այս իմաստուն անտեսները — կարողութեանց բթացում և ծուլութեան ինքնաբեր անձնատուութիւն : Զի գործածուած կարողութիւնները կը կորսնցնեն իրենց երբեմնի աւելին ու փայլը, կ'ազատանան, կը հիւծին և վերջ ի վերջոյ հարկ կ'ըլլայ անոնց վրայ արտասանել կակծալի դամբանական մը :

Կ'արժէ միշտ յիշել թէ Յիսուս զրեթէ միայն երեք տասնեակ տարիներ ապրեցաւ, բայց իր անզուգական զոհաբերութեամբ դարերու պաշտելին դարձաւ :

Մ. Ազիզ

Գ. ԶՈՒԼՈՒՄԵԱՆ

ՅԱԿՈԻՐԶԻՆ

Դուրսն Հիւսիսի ոռնայ թող բուքը սաստիկ .
Սենեակիս մէջ, վառարանիս իմ մօտիկ
Ես կ'երազեմ անցեալ Մայիսըն աղուոր,
Ու կը լեցուի սիրտս հրմայքով անսովոր :
Հովանիին ներքեւ լացող ուռնեւոյն,
Կախորրանիս մէջն ընկողմած՝ զով այգուն,
Հուրիներու քնքուչ ձեռքեր մեղմօրէն,
Անմեղ ու զուարթ երգերով զիս կ'օրօրեն :

Անգամ մը վեր, մինչև երկինքը կ'ելլեմ,
Անգամ մը վար կ'իջնեմ երկիրը նըսեմ . . . :

Վերը ծրծեմ Մայիսի սիւքը հեշտին,
Վարը կ'այրէ ճակատքս տապն Յուլիսին,
Վերն եթերը կը պարուրէ զիս տակաւ,
Վարը ծածկէ զիս փոշիի թանձր խաւ :
Հո՞ս էութիւնս կը համակեն վիշտեր խոր,
Յուրտ, իրական կեանքի աղմուկն ու ժըխոր,
Հո՞ն կը լքեմ մօրքս քններդն անաշիկ,
Որ մանկութեանս յուշքով կ'օրէ զիս յուշիկ :
Որք մը չնչին՝ թե կ'առնեմ մերթ թեթեւ, սուր,
Գահավիթիմ վար մերթ՝ թռչնիկ անփետուր :
Պահ մը կ'արծես կը գտնուիմ կաշկամուռած
Պատիր կեանքի մուրթ հովտին մէջ արտասուաց ,

Յետոյ կ'ըզգամ թէ յեղակարծ, իւրովի,
Զիս կոշտ նիւթին կապող չգթան կը խզուի :

Վեր գեղեցիկ կ'ելլեմ երկինքը մէկ հեղ,
Դար վար կ'իջնեմ հեղ մ'ալ երկիրը տըգեղ :
Ու մէկ վայրկեանն՝ այս մանկացող անուրջի,
Երջանկութեան դար մը չա՞րժեր, յակուրջի :

Ա. Կ. ԿԻՒԼՊԵՆԿԵՆ

ՍԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 12 — 18

Կէր. Սաղ. 15 : Իր տանը մէջ բնակիլ : Իր վրանին տակ ապաստանիլ : Ո՞վ պիտի ըլլայ Եհովային հիւրը : Բայց երբ մենք անոր որդիներն ենք, անոր բնակարանը մեր տունն է : Արդ, անտակ որդիին պէս երբ լքած ես հօրենական տունը, հոս դարձիր : (Յովն. Ժ. 2, 3ը, և Բ. Կոր. Ե. կարգա) :

Բշ. Սաղ. Ժ. 2 : Տէրը խրատելով մեզ, կենաց ճամբաները ցոյց պիտի տայ, բայց մենք զայն յաւէտ ունինք մեր աչաց առջև, եթէ կ'ըզձանք անմահական կեանք ունենալ, այս մահկանացու կեանքը պարտինք ընել Աստուծոյ առցուն կեանք մը :

Գշ. Սաղ. Ժ. 8 : Գոց ընելով մտքէդ ըսէ : Եթէ պահպանուելու ենք, պարտինք ծածկուիլ : Անոր աչքի բիբին պէս սիրելի հանգիստալով հանդերձ դէպ ի սրտին մօտիկը թաքցելու ենք :

Դշ. Սաղ. Ժ. 1 : Դաւիթ՝ Աստուծոյ սրտին մօտ ըլլալը զգալով կը խոստովանի թէ կը սիրէ զԱն : Եւ Աստուծոյ իրեն յաղթութիւն չնորհել անոր զիջումին կը վերադրէ : Հմր. 35ի մէջ «չնորհ» կարգա իբր հեղութիւն և խոնարհութիւն, և բաղդատէ Մատ. Ժ. 28-30ին հետ :

Եշ. Սաղ. Ժ. 1 : Աստուծոյ փառքը յայտնող երկու ակեր կան, մին Բնութիւնն է, միւսը Յայտնութիւնը : Յայտնութեան խորհրդածութիւնը մեզ կ'առաջնորդէ դէպ ի գեղջ և ապաշաւ (հմր. 12) : Երբ կը թողաւորենք որ Աստուածային օրէնքը մեր մեղքերը մեզի ցոյց տայ, կը ծնրադրենք ու կ'աղօթենք, և ասիկա կը նպաստէ մեզ ալ աւելի սիրել զԱստուծաւ :

Ուշ. Սաղ. Ի. : Աստուծոյ անունով յաղթող կը հանգիստանանք մեղքին և փորձութեան : Ինչ գաղափար որ կը կազմենք Աստուծոյ նկատմամբ Յայտնութենէն և մեր անձնական փորձառութենէն, ան է Աստուծոյ անունը : Աստուած ինչ որ է մեզի համար, ան է Անոր անունն ալ : Թէ որ Աստուծոյ որդիներն ենք, մեր հայրն է Աստուած : Մեր կեանքը պէտք է որ յիշատակէ և հոշակէ Աստուծոյ անունը :

Շք. Սաղ. Ժ. 1 : Սոյն Սաղմօսին մէջ, Իսրայելը իր թագաւորին համար Աստուծոյ չնորհակալութիւն կը մատուցանէ : Մենք ալ մեր հոգեւոր թագաւորին և մեր Տէրոյ Յիսուս Քրիստոսի համար չնորհակալութիւն յայտնելով, այսօր Աստուծոյ արքայութեան յառաջագիմութեանը համար աղօթենք :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Թէմէթթիւի տուրքին նոր կանոնադրութեան համաձայն նպարտաճառները, պէշլաշները, կօշկակարները, փոսպանները և նման արհեստավորներ, նաև բժիշկները, ատամնաբույժները, փաստաբանները և լրագրի արտօնատէրները համեմատական տուրք պիտի վճարեն և, առանց իրենց դրամադուլիսին քանակը ի նկատ առնուելու, իրենց բնակավայրերուն մէջ արձանագրուած արժէքին համեմատ Թէմէթթիւի տուրք կը գանձուի: — Լոնտոնի Օսմ. դեսպան անուանուեցաւ Աթէնքի Օսմ. դեսպան Րիֆաթ պէյ, և Մատրիտի Օսմ. դեսպան՝ Լոնտոնի Օսմ. դեսպանատան խորհրդական Համիտ պէյ: — Հոռոմէ կը հեռագրուի Թէ Պոլսոյ Պապական Նուիրակ կարգուած է Վատիկանի Արտաքին գործոց քարտուղարութեան ղեկանին պաշտօնեայ և Պապին սենեկապետ Մոնսիոնոր Վինչենցօ Սարտի: — Ղալաթիոյ Թիւնէլը անցեալ 1907ին նախորդ տարիէն 70,199 ուղևոր աւելի փոխադրած և հասոյթն ալ 292 Անգղ. ոսկի աւելի եղած է: Զուտ հասոյթը 7,051 ոսկի է, և անցեալ տարի աւելցած 214 ոսկին ալ բարդելով 7,224 ոսկի եղած է: Ատով պահեստի դրամադուլիսը 69,000 ոսկիի հասած է: 1907ի հաշուոյն մէջ վեց չիլին չահաբաթին պիտի տրուի: — Հեյլէն կառավարութիւնը Սր. Փրկիչ պատուանշանին հրամանատարութեան աստիճանը նուիրեց դրամատէր և բարերար Մ. Լէոնիտաս Զարիֆիի:

Նահանգներ. Սէյան և Ճիհան գետերը նաւարկելի վիճակի վերածելու, չրջակայ ճահիճները մաքրելու և այդ պատճառաւ հարկ եղած 200,000 ոսկեայ ծախքը Երկրագործական Դրամատունէն հատուցուելուն վերաբերեալ Կայս. Ֆէրմանը հաղորդուեցաւ Ատանայի կուսակալութեան: — Արեւելեան հնագիտութեան Գերման մարմինը հրատարակեց Բաբելոնի և Ասորեստանի մասին իր հետախուզութեանց տեղեկագիրը: Հնագէտները հին Բաբելոնի վեհապետներէն մէկուն ապարանքը երևան հանած են, և կը հաստատեն թէ Բաբելոնի հուշակաւոր պարիսպը իրօք աղիւսէ չինուած էր և կը բաղկանար երեք պարիսպներէ: Ներքին պարիսպը գրեթէ 23 ոտք թանձրութիւն ունէր. ասկէ դուրս կար 39 ոտք լայն պարսպ մը, որու կը յաջորդէր երկրորդ պարիսպը 25 ոտք թանձր, յետոյ զարծեալ պարսպ և վերջապէս արտաքին պարիսպը 11 ոտք թանձր: Հնութիւններ պարունակող տու-

ներ ալ երևան հանուեցան: Աւելի խոր տեղերէ մարդկային ոսկորներ ալ երևան եկան, որոնք, կը կարծուին թէ, Քրիստոսէ 639 տարի առաջուան են: Իսկ Ասուրի մէջ կատարուած պեղումներէն շատ մը շէնքեր երևան հանուած են քաղաքին արեւմտեան կողմը: Այս շէնքերը գրեթէ մէկուկէս մղոն տարածութիւն ունին և չինուած են աղիւսէ, ցեխէ, նոյն իսկ քարուկիւր պատեր ալ կան:

Աւեպ. Ժող. Անգղ. դեսպ. լիազօր պատուիրակ Մր. Պարքլէյ շնորհակալութեան այցաքարտ ձգած է Ազգապետարան հանգ. Սրը Նիքոլաս Օ'Գոնըրի յուղարկաւորութեան հանդէսին Ազգապետ էֆ.ի ներկայ գտնուելուն համար: — Մեծ. Տր. Թովմաս Տաղլեան էֆ.ի Ամասիոյ ազգապետական փոխանորդութեան պաշտօնը վաւերացնող պաշտօնագիրը Ազգապետարանէն ղրկուած է պատկանեալ իշխանութեանց: — Վսեմ. Ազգապետ էֆ. ներկայ գտնուած է Յովհ. էֆ. Յակոբեանի յուղարկաւորութեան: — Իզմիտի գաւառին Միսիոնար Վեր. Տր. Չէյմպլըս ու ազգապետը Կարապետ էֆ. Գոնտահան, Ատաբազարի եկեղեցիին հովիւը Վեր. Յովսէփ Ճէճիզեան ու նուիրակը Յակոբ էֆ. Տալէրեան և Պարտիզակի եկեղեցիին նուիրակը Յարութիւն էֆ. Քիւրքճեան Իզմիտի եկեղեցիին վարչութեան հրաւէտով Մարտ 13ին ժողով մը գումարեցին յիշմիտ, մօտէն տեղեկանալու եկեղեցիին դժուարութիւններուն և դարման մը խորհելու: Սոյն յանձնախումբը Գաւ. ժողովի որոշումը հաղորդելով եկեղեցիին, յայտնեց թէ 1907ի վարչութիւնը ժամանակ մը ևս չարունակելու է իր պաշտօնը, ու անոնց թուոյն վրայ աւելցուց տեղոյն եղբայրներէն Տր. Կարապետ էֆ. Աթանասեան և Կարապետ աղա Պոտուրեան: Նաև Ատաբազարի և Պարտիզակի եկեղեցիներու յիշեալ նուիրակները: Վարչական սոյն մարմնոյն պիտի նախագահէ Վեր. Տր. Չէյմպլըս մինչև ցնոր անօրինութիւն: Եկեղեցիի անուակին 20 ոսկի բացը զոցելու համար նուէրներ խնդրուեցան, և յուսալի է որ ի մօտոյ պիտի ջնջուի սոյն պարտքը: Այս գումարումի առիթով հողեւոր շինիչ պաշտամունքներ ալ տեղի ունեցան: — Ատաբազարի հովիւ Վեր. Յովսէփ Ճէճիզեան հինգչաբթի օր մայրաքաղաքէս իր պաշտօնատեղին վերադարձաւ: — Տարտանէլի եկեղեցին Մարտ 13ին հողեւոր պաշտօն մը կատարած է հանգուցեալ Պատ. Յովսէփ Արապեանի յիշատակին: Տեղոյն քարոզիչ Պատ. Յովհաննէս Աճէմեանը պարապային յարմար քարոզ մը խօսելով ի վեր հանած է հանգուցելոյն ազնիւ նկարագիրը: Այնթապի միսիոնարներէն Մր. Թրոպրիճ այս օրերս ընտանիքով

մէկտեղ Ուրֆա դացած է տեղւոյն և չըջակայ եւ կեղեցիներու քարոզիչներու հետ հոգեւոր տեսակցութիւններ ընելու համար : — Ամերիկեան Աստուածաշուկի Ընկ. Արեւելքի Տնօրէնութեան գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահապազեանի որդին, Տիար Օննիկ Շահապազեան, իբր երկու տարի առաջ Կլասքօի մէջ յաջող քննութեամբ մը Բնական-Վերականգնողի վկայական ստացաւ : Յետոյ ուրիշ քննութեամբ մը ստացաւ երրորդ կարգի Բնականութեան վկայական : Վերջերս ալ Կալիֆորնիայի մէջ յաջող քննութեան մը անցնելով ըստ Անգլ. Կառավարութեան օրինաց իրաւունք և վկայական ստացաւ գործելու Անգլ. ո՛ւէ նաւու մը մէջ իբրեւ երկրորդ և միայն 200 ձիւ ոյժ ունեցող նաւու մը մէջ ևս իբրեւ առաջին Բնական-Վերականգնող : Կը շնորհաւորենք զինքը ու կը խնդակցինք :

Հայ Ժող. Պատրիարք Հայրը Երուսաղէմի ներքին կանոնադրին վրայ կատարած իր ուսումնասիրութեան արդիւնքին օրինակները զրկեց Խառն ժողովոյ անդամներուն անոնց կարծիքն ստանալու և ապա զրկելու համար Երուսաղէմի Պատրիարքին : — Պատրիարք Հայրը պաշտօնագրով մը յայտնած է Տր. Շէրպէթեան էֆ. թէ Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը երեք անոր արժանապատուութիւնը վիրաւորելու դիտում ունեցած չէ և թէ անոր բարեւոյթ պաշտօնավարութիւնը գնահատուած է, որու համար Քաղաք. ժողովը ալ իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ : Տր. Շէրպէթեան էֆ. գրաւոր շնորհակալութիւն յայտնած է իրեն հանդէպ ցոյց տրուած համարումին համար : — Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը ետ կեցած է Սր. Յակոբայ Որբանոցի աշակերտները Հիւանդանոցի չըջակելու փոխադրելու մտադրութենէն և խնդրած է Պատրիարք Հայրէն փութացումը նոր որբանոցին շինութեան : Պատրիարք Հայրը հաճած է սոյն կարգադրութեան : — Հայ վաճառականներէն և բարերարներէն ծանօթ Յովհաննէս էֆ. Յակոբեան մեռաւ 73 տարեկան : Մարմինը յուղարկաւոր հոծ թափորով մը նախ տարուեցաւ Բերայի Սր. Երրորդութիւն եկեղեցին. ապա Ազգ. Հիւանդանոցը փոխադրուելով հոն իրեն յատուկ չիբիմի մէջ ամփոփուեցաւ յոյժ չքեղ հանդիսաւորութեամբ : Հանգուցեալը ասկէ 45 տարի առաջ Մանչէսթըրի և մայրաքաղաքիս մէջ վաճառականութեամբ զբաղելով ամէն տեղ բարի համբաւ և համակրութիւն չահած էր : Բարեսիրական նպատակներու շատ առատաձեռն ըլլալով իր եղբօր, բարեյիշատակ Միքայէլ էֆ. ի, հետ չինեց Սամաթիոյ Սր. Գէորգ եկեղեցին : Դարձեալ անոր հետ միասին Ազգ.

Հիւանդանոցի նորոգութեան համար 4,000 ոսկի տուած էր, եւ որդւոյն Մարթէն էֆ. ի հետ Հիւանդանոցի կանանց յարկաբաժինի շինութեան համար 5,000 ոսկի : Իր հանգիստը մտած այս Բարերարին բազմաթիւ բարեգործութիւնները իրաւամբ կ'անմահացնեն անոր առաքինի կեանքին վրայ հիմնուած բարի անունը : Հանգուցելոյն բարեկամներու կողմանէ փոխան ծաղկեպսակի Ազգ. Հիւանդանոցի նուիրուած գումարը ցարդ 5,560 դահի հասած է : — Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի և Պատրիարքարանի յարաբերական խնդիրը որոշող յանձնախումբը իր աշխատութիւնը աւարտեց և արդիւնքը պիտի տեղեկագրուի Սոյ Կաթողիկոսին : — Կիլիկիոյ Ուլաշի քահանաները և ծերերը, նկատելով իրենց երիտասարդաց մէջ ճարակած ծայրայեղ զինեմուտութիւնը, ազգու միջոցներ ձեռք առած են զայն արգելելու համար : Նոյն ատեն Սոյ Կաթողիկոսէն հոն հասած յորդորական կոնդակը շատ նպաստած է այս ձեռնարկին : — Մաքրիգիւղի վարժարաններուն մէջ տիրող հարսանիքին առաջին անգամ համար թաղապետութեան կողմէ յաջող միջոցներ ձեռք առնուած են : — Գալֆայեան Որբանոցի խնամակալութիւնը որոշած է աշակերտութիւններու ձեռագործները վիճակահանութեան դնել 10 դահնոց տոմսակներով : — Ներսէս Վրդ. Դանիէլեան, հասոյթներու նուագութեան պատճառաւ չկարենալով Սիսի Ժառանգաւորաց Վարժարանը պէտք եղած վիճակին հասցնել, առաջնորդական պաշտօն մը խնդրած է Կաթողիկոսէն : — Տիարպէթիւրի և Հալէպի մէջ գտնուած Երուսաղէմի վանքին պատկանող անխնամ կալուածներէն վերջին կարգադրութիւններով 150 ոսկիի հասոյթ մը գոյացած է : — Գահիրէի ազգատախնամ մարմինը 1908 Յունվ. 1էն սկսեալ ամսական 8,320 դահնպատ կու տայ 86 ազգատներու և ամիսը 25 ոսկի անձար հիւանդներու դարմանումին : — Զակաղիկէ (Եգիպտոս) ազգային մը Գահիրէի եկեղեցին նուիրած է իր երկու տուները, որոնց հասոյթը պիտի յատկանայ իր բնավայրի վարժարանին : — Ռուսահայ Պ. Աղեքսանդր Մանթաշով որ ասկէ առաջ 30,000 Ֆրանս. ոսկիով շինած էր Փարիզի Ս. Փրիկէ եկեղեցին, այս անգամ 40,000 րուպլի (իբր 5,000 ոսկի) նուիրած է Էջմիածնի մայրավանքը նորոգելու համար :

Դրամական.

Մարտ 20/2 Ապրիլ	
Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	103 23 Բուռլ. Երկթգ. Ֆր. 178 62
Մէճիաթէ	108 07 Նարուէոն 87 20
Մէթալիք	101 20 Գրիմից 50
Մանր արծաթ	105 10 Անգլ. ոսկի 110 05
Ռուսիոյ թոյ	92 20 Մանէթ 8 68

ԱՐՏԱՔԻՆ

Մեայ. Նահանգներ. Թաւ կը հրատարակէ իր թղթակիցներէն մէկուն տեսակցութիւնը Մր. Թէֆթի հետ, որ յայտարարեւ է թէ եթէ ինք նախագահ ընտրուի, պիտի շարունակէ Մր. Բոզէվէլթի քաղաքականութիւնը նկատմամբ սեղանաւորական մեծ հաստատութիւններուն: — Պաշտօնապէս հրատարակուած է Մարտ 20ին թէ Մր. Բոզէվէլթը նաեւ է ձափոնական կառավարութեան Ամերիկեան զրահաւորներու տորմիդին ձաքոն այցելելու հրաւերը: — Թաւ կը հրատարակէ տեսակցութեան մը պատմութիւնը Միացեալ Նահանգներու ձաքոնական դեսպան Պառոն Թաքահիրայի հետ, որ ըսած է թէ ձափոնի և Միացեալ Նահանգներուն մէջտեղ գաղթականութեան խնդրին նկատմամբ համաձայնութիւնը, որ կը թուէր թէ երկու կառավարութիւններուն ալ պահանջները կը գոհացնէ, ձափոնի կողմէ պիտի ընդունուի ամբողջովին: Արդարեւ ձափոնի նպատակն էր գաղթականութեան հոսանքը դէպի Քորէա և Ֆորմոզա կղզին ուղղել: Ասիկա, ըստ Պառոն Թաքահիրայի, բոլորովին պիտի զգրեցնէ ձափոնական գաղթումը դէպի Քալիֆորնիա և Հաւայի, երկու կողմերուն ալ գոհացուցիչ եղանակաւ մը: — Նախագահը Մարտ 24ին ընդունեց Չինական կառավարութեան կողմէ Ամերիկեան նաւատորմին Չինական նաւահանգիստներէն մէկը այցելելու հրաւերը, ուստի հաւանօրէն զրահաւորները ձափոնէ մեկնելէ ետեւ Շանհայ պիտի ընեն իրենց այցելելու առաջին նաւահանգիստը: — Մարտ 26ին Նիքէրպոլքը Թրքիոյ նորէն բացաւ իր դռները: Իրամատունը նորէն կազմակերպուած է կատարելապէս: Անոր գրամազուլը, պահեստի գրամը և շահը որ տակաւին բաժնետէրերուն բաժնուած չէ, 2 1/2 միլիոն Անգլ. ոսկւոյ կը հասնի: Կը թուի թէ որոշուած է որ Միս Էլքինս, հարուստ հանքատէրօջ և ծերակուտականի մը դուստրը, պիտի ամուսնանայ Ապրուծծիի Դուքսին հետ, և այսպէս պիտի ըլլայ Իտալիոյ արքայական գերդաստանին մէկ անդամը: Կ'ըսուի թէ Վիքթոր Էմմանուէլ Թաղաւորը կը հաւանի այս ամուսնութեան, պայմանաւ որ Միս Էլքինս օժիտ չընդունի, այլ միայն իր գանձերը բերէ Իտալիա: Դուքսը ինքն ալ հարուստ է:

Բանասիր. Մօտերս Բանաստահասած կարգ մը Հնդկներու մեկնելու հրաման մը հանուելուն ի տես Հնդկներու մեծ ժողով մը գումարուեցաւ Վանքուվերի մէջ և հետեւեալ հեռագիրը ղրկուեցաւ, ձան Մորլի, Հնդկական պաշտօնատուն,

Լոնտոն: — Հնդկաստանի բնակիչներու մեծ ժողով մը կը բողոքէ Բանաստայէ արտաքսելու այդ տնօրինութեան դէմ: Բրիտանական հպատակներ կը պահանջեն կառավարութեան պաշտպանութիւնը համայն պետութեան մէջ: Եթէ մեր չահերը զանց առնուին, Հնդկաստանի մէջ գտնուած մեր եղբայրները ի հարկէ պիտի զայրանան ձեր կառավարութեան զանցառութեան համար:

Ասորի. Վիեննայէ ընդունուած հեռագիրներ կը հաղորդեն թէ քիչ մը ծանր անհամաձայնութիւն կայ Պապական Նուիրակ Մոնսինեոր Կրանիթօ տի Պէլմունթէի և Արտաքին գործերու նախարարութեան մէջտեղ Փրոֆ. Վահրմունտի խնդրին համար: Փրոֆէսորը, որ կրօնական օրէնսգիտութեան ուսուցիչ է Ինսպրուքի Համալսարանին մէջ, մօտեցաւ ուղերձ մը խօսեցաւ և տետրակ մը հրատարակեց, զոր Կաթոլիկները կը ստիպուին հայոյական և թշնամական համարիլ Կաթոլիկ հաւատքին հիմնական վարդապետութիւններուն դէմ: Քրիստոնեայ Հնդկավարականները շատ յուզուեցան, և խնդրը թուեցաւ թէ պիտի յարդարուէր, երբ Պապական Նուիրակը յայտարարեց թէ ինք Կրթական և Կրօնական նախարարութեան թուղթ մը յղած էր Արտաքին գործերու պաշտօնէութեան միջոցաւ, պահանջելով որ Փրոֆ. Վահրմունտ պաշտօնանկ ըլլայ: Այս յայտարարութիւնը կ'երեւի Ֆրէյզընի Կաթոլիկ օրկանին մէջ: Պառոն Ֆոն Պէք կը յայտարարէ թէ ասիկա սխալ է, և թէ Պապական Նուիրակը պարզապէս Արտաքին գործերու նախարարին ու շարքութիւնը հրաւիրած է այն ցաւալի տպաւորութեան որ Կաթոլիկներուն վրայ յառաջ եկաւ Փրոֆ. Վահրմունտի ընթացքին պատճառաւ: — Ֆրէյզընի մէջ պաշտօնական հրատարակութիւն մը կը պարունակէ Արտաքին գործոց նախարարին՝ Կրթական նախարարին գրած նամակը, որուն մէջ կ'ախարհուի Պապական Նուիրակէն անոր ընդունած այցելութեան, և դիտողութիւններուն զոր ըրած է ասիկա նկատմամբ Փրոֆ. Վահրմունտի անաստուածական ուղերձներուն: Նամակը կը վերջանայ սա խօսքերով. «Առաքելական Նուիրակը ասոր մէջ որոշ պահանջ մը չընեն» Ուրեմն Ֆրէյզընի կ'ըսէ թէ Պառոն Ֆոն Ախրէնթալ Կրթական նախարարին գրեց լոկ անձնական նամակ մը ի տես Պապական Նուիրակին յարաբերութեանց ոչ-պաշտօնական հանգամանքին: Մինչ եթէ բողոքը պաշտօնական ըլլար, Արտաքին գործերու նախարարը չէր կրնար ընդունիլ թէ Պապական Նուիրակը միջամտելու իրաւունք ունի: Ոմանք զայրոյթ կը զգան Պապին ներկայացուցչին՝ երկրին ներքին

խնդիրներուն միջամտելուն համար, մինչ ուրիշներ, Պառոն Փոն Ախրէնթալի հակառակորդներ, զանիկա կը մեղադրեն Պապական Նուիրակին Աւսարիական ներքին խնդիրներուն միջամտել թողաւորելուն համար։ Միեւնոյն ժամանակ Փրոֆ. Վահրմունտի ընկերները խորհուրդ կու տան անոր ժամանակ մը գաղթեցնել իր բանախօսութիւնները։ — Բայեւթակին մէջ վիճաբանութեան մը միջոցին Հէր Կրէօպըր նախատական խօսքեր ըրաւ, որոնք մեկնուեցան թէ մամուլին ներկայացուցիչներուն ուղղուեցան։ Հետեւանքն այն եղաւ որ մամուլի պաշտօնեաները մեկնեցան իմբոլիին և չուղեցին ներկայ գտնուել վիճաբանութիւններուն մինչեւ որ ներսում չլնդրուի։ Ի վերջոյ Հէր Կրէօպըր գոհացուցիչ բացատրութիւն մը տուաւ և ներսում խնդրեց, որ ընդունուեցաւ։

Զնապարհ. Թանկ Շաօի Մուքտէնէ եկաւ Մարտ 19ին, և ցարդ երեք ունկնդրութիւն չնորհուած է իրեն Մանչուրիական իրերու վրայ, որոնք չատանձկութիւն կու տան Զին կառավարութեան։ Հրահանգներ ընդունած է ձեռք առնել Հիւսիսային երկաթուղիները մինչեւ Ֆաբրուարէ երկնցնելու Զինական իրաւունքի խնդիրը, որու կ'ընդգրմանայ Ճափոն։ — Թիէնցինի և Նիուչուանկի Բրիտանացի վաճառականները տեսնելով որ Հաինմինթունէ դէպ ի Ֆաբրուարէ Զինական երկաթուղիին երկարման նկատմամբ արուած որոշումը կ'ազդէ Մանչուրիոյ զարգացման ամբողջ ապագային վրայ, և առարկելով թէ այս առաջադրութեան դէմ Ճափոնական բողոքը հակառակ է երաշխաւորութիւններուն զորոնք Ճափոն տուած է Փլիմթի Դաշնագրութեան մէջ, զօրաւոր բողոքներ բարձած են Բրիտանական Արտաքին գործոց նախարարութեան։ — Շանկհայէ Մարտ 19ին հեռագիր մը կը տեղեկագրէ թէ մեծ յուզում յառաջ բերած է պաշտօնական չըջանակներու մէջ Հեռագրական վարչութեանէն, Վայվուփուէ (Արտաքին գործերու նախարարութիւն) և Ներքին գործերու նախարարութեանէն եօթը անձերու ձեռքակալումը, որոնք կանոնաւոր դրութեամբ խարդախութիւն կ'ընէին պետական թուղթերու և կառավարական օրինադիրքերու մէջ։ Ամբաստանեալները լաւ դիրքի տէր են և լաւ յարաբերութիւններ ունեցող մարդիկ։ Կառավարութեան նպատակն է օրինակ ընել օրինազանցները։ Բարձրաստիճան պաշտօնակալներէն ոմանք մահու պատիժ կը յանձնարարեն։ Բայց Նաթունի և Լիեանկ Թունեէն, Վայվուփուի ներկայացուցիչները, որոնք յառաջ կը տանին քննութիւնները, հաւանորէն պիտի յանձնարարեն երկարատեւ բանտար-

կութիւն։ — Հոնկընկէ զարնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ի Քանթոն քանի մը անգամ դուժարուած ժողովներու մէջ որոշուած է հրատարակել թէ Ճափոնական Թագո՝ Մարո՝ չորհուալին պաշտօնապէս ազատման տարեգարծը պիտի պահուի իրրեւ հանրային սուգի օր, և ժողովրդին սպիպում կ'ըլլայ չգնել Ճափոնական ապրանք։ — Շանկհայի քաղաքապետական Խորհուրդին որոշումը ափսոսարաններու նկատմամբ, փութով ի գործ կը դրուի։ Որոշուած է անոնց մէկ չորրորդը փակել Յուլիան, և ամբողջը փակել մինչեւ երկու տարիէն։ — Մանչուրիոյ մէջ Զինաստանի վեհապետական իշխանութիւնը պզտիկնալու վրայ կը գտնուի Հիւսիսային կողմէն Ռուսիոյ և Հարաւային կողմէն Ճափոնի ազդեցութեան զօրանալուն պատճառաւ։ Երեք գաւառներուն կառավարիչները մօտեքս ժողովուեցան Մուքտէնի մէջ, միասին խորհրդակցելու համար նկատմամբ Կայսեր մատուցուելու տեղեկագրի մը իրաց կացութեան վրայ, որ տեղային պաշտօնարաններու դիրքը անապահով կ'ընէ, եթէ Կեղրոնական կառավարութեան հեղինակութիւնը չհաստատուի։

Ճափոն. Ճաբոնական Արտաքին գործերու նախարարը իմացուցած է Զինաստանի թէ իսպառ արգելուած է գէնքերու և ռազմանիւթերու ներածումը Մաքաօ, եթէ երաշխաւորուած չըլլան անոնք Մաքաօի կառավարիչէն։ — Ճափոնական մամուլը խորապէս երախտադէտ է այն հրատարակման վրայ թէ Ամերիկեան նաւատորմը պիտի այցելէ Ճափոնի, և կը յայտարարէ թէ Կառավարութեան զրկած հրաւերը ճշմարտապէս կ'արտայայտէ ժողովրդին բաղձանքը։

Այլեւայլ. Գերման Կայսրը և Կայսրուհին Մարտ 23ին Գորքուի ճամբուն վրայ հասան Վենետիկ և ընդունուեցան Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորէն և Իտալական իշխանութիւններէն։ — Մեծ յուզում յառաջ բերաւ Փարիզի մէջ Մարտ 23ին Մ. Բոքէթ սեղանաւորին ձեռքակալումը և անոր գրասենեակներուն փակումը, որոնց մէջ 400 քարտուղարներ կ'աշխատէին։ Կ'ըսուի թէ պարտքն է 3 միլիոն ֆրանք։ Մ. Բոքէթ 32 տարեկան է, և քաջ եղևմտագէտի համբաւ ունի։ — Երեսփոխանակմանց դահլիճը և ձեռակոյտը որդեգրած են լպիրշ գրականութիւնը արգելելու համար ներկայացուած ծրագիրը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՋԵԱՆ

Ֆինանսները եղբուշու Ամէրիգան խան

ՊԱՂԱՍՍԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ Ի ՊՐՈՒՍԱ

Խորին շնորհակալութեամբ կը հրատարակենք Մարտ ամսուան մէջ մեզ յանձնուած նուէրներն, որոյ համագումարն է 3,984 դահեկան :

Վեր. Գ. Ստեփանեան Մուշ 162, որոյ 32 ինքն, 20 Ն. Մարտիրոսեան, 14 Ի. Պետրոսեան, 10 Ա. Որբերեան և 86 Օրց. և գրեանք : Վեր. Յ. Խաչատուրեան Սունկուրու 81, որոյ 10 ինքն, 10 Ի. Չալըգեան, 6 Գ. Պէրպէրեան և 55 Օրց. և գրեանք : Տիկ. Նարսիս Փէքմէզեան Լոնտոն 30 : Օր. Վարդուհի Յրէզնո 118 : Որբի մը համար 216 : Կ. Աստարեան Ֆիլիպէ 188 : Յ. Գամեան Մուշ 10 : Ե. Գարթալեան 20 : Ոսկեղէն Բանալի 20 : Հ. Մալխասեան Պարտիզակ Օրց. 185 : Գրեանք վաճառեալ 29 : Օ. Տէր Գրիգորեան Պարտիզակ 1 թօփ Փանէլա : Ոսկեղէն Բանալի 15 : Վաճառումէ 20 : Կ. Թէոսեան 59 : Ս. Զարիֆեան ի յիշատակ հանգուցեալ Պատ. Յ. Արապեանի 67 : Վ. Բարակեան Պոսթըն «Ոմն Բարեբարէ» : Տիկ. Շ. Մարգարեան Յրէզնո 50 : Գրեանք 23 : Մ. Մարտիրոսեան Քէրէմէթ 5 : Տէր Լ. Տիկ. Սրենց 108 ի յիշատակ հանգուցեալ Պատ. Յ. Արապեանի : Պատ. Յ. Պետրիկեան Դուրտպէլէն 61, որոյ 10 ինքն : Յ. Գօնտայեան Չէնկիլէր Օրց. 269, այսինքն Ա. Գարիպեան 20, Հաճի Փ. Զորեան 20, Կ. Եօզուրսեան 20, Մ. Էլլիեիւղեան 20, Դ. Փափազեան 20, Տոգ. Ռ. Փափազեան 10, Մ. Շողեան 10, Պ. Մուշթաֆեան 10, և Յակն զըշ. Օ. Թորոսեան, Օ. Շամլեան, Պ. Փափազեան, Ղազար, Ս. Գօնապըլըեան, Պ. Մօլէկեան, Նիկողոս, Գրիգոր, Փ. Զորեան, Գրիգոր, Թ. Կիւրճեան, Հ. Օհանէսեան, Ն. Անմահեան, Թ. Թորոսեան, Օ. Եօզուրսեան, Լ. Երամեան, Հաճի Վարդան, Մ. Փափազեան, Ա. Տէր Գրիգորեան, Մ. Աբրահամեան, Օ. Մարգարեան, Հաճի Մ. Աղաճեան, և 13 անձինք 3, 2 և 1 դահ. : Ա. Շամամեան 20 : Օ. Մամեան 20 : Վաճառումէ 7 : Պատ. Ա. Մամեանի Ռոտտոթոյ Օրց. 203 : Ա. Մ. Կէլվա : Հաճի Գ. Զըղըեան Նազլիկ Օրց. 349, այսինքն Խ. Շահպազեան Գօնիա 20, Տ. Պօղիկեան անդ 24, Ե. Շահպազեան 40, Լ. Եարմեան 20, Ե. Ուրտեան 20, Գ. Գափլանեան 10, Հաճի Կ. Գատտեան 10, Ս. Տէմիրճեան 10, Հաճի Գ. Զօրճալեան 10, Թ. Մէյմարպաշեան 10, Կ. Էմմիեան Գարաման 10, Տ. Դանիէլեան անդ 10, Ոմն անդ 10, և Յակն զըշ. Տ. Եսայեան, Ա. Բեաթիպեան, Մ. Մեհրաբեան, Գ. Հաճի Յակոբեան, Յակոբ և Հաճի Յովնանէս, Մ. Թորոսեան, Խ. Մարտիրոսեան, Թ. Պօղոսեան, Խ. Գարսեան, Ս. Գափլանեան, Ս. Կրնիկեան, Յ. Եօրիւքեան, Յ. Իյնէճեան, Ս. Տէտեան, Գ. Տէմիրճեան, Յ. Մատթեան, Մ. Թէրզիպաշեան, Յ. Փալանճեան, Հաճի Մ. Փալանճեան,

Հաճի Յ. Թօփալեան, Դ. Յովսէփեան, Յ. Տօղանեան, Մ. Սէֆէրեան, Գ. Թէպէլէքեան, Մ. Գալամանլեան և Ոմն, Ոմն, Ոմն : Վեր. Ս. Գուրալեան Արապկիր 136 Օրց. որոյ 23 Յ. Խաչիկեան : Վեր. Փ. Իսքէնտէրեան Իզմիտ 209 : 2. Գափուճեան 20 : Վ. Մէլքոնեան 40 : Գրեանք վաճառեալ Խարբերդ 108 : Ա. Մ. 216 որոյ 108 անուշեղէնի համար : Գ. Տէր Բարթող 20 : Ռ. Օհանեան Պէյրուշ Օրց. 60 որոյ 10 զըշ. Միսիզ Պրահամ : Վ. Ա. Վարդանեան Ամերիկա Օրց. 265 : Վճարում 20 : Պ. Սիմօնեան Սամսոն Օրց. 162 : Որբի մը համար Թոգատէ 260 : Ս. Շէհրէրեան Էրզրում Օրց. և գրեանք 324 : Հ. Եագուպեան Կեսարիա 148, որոյ 31 Վեր. Գ. Էօմիւրեան Օրց. վաճ. Ի Մուշնուսուն, 40 Վեր. Գ. Էօմիւրեանի նուէր և 77 Օրց. վաճ. Ի Կեսարիա : Ս. Մինասեան Պարտիզակ Օրց. 216 : Տօգ. Պ. Վանքեան «Նոպուց հայ» 100 հատ : Վեր. Գ. Գիւրգեան Ռուսնու Օրց. 189 : Տօգ. Պէնէտիքթօս 20 : Դայոս Փափազեան Ամերիկա 8 յուսատիպ պատկերներու տետրեր Բաբէթորճալուն Պաշարին համար, որ յառաջիկայ Համբարձման տօնի օրն տեղի պիտի ունենայ, որոյ համար 500 կտոր իրեղէններու պէտք ունինք. հաճիլ յանձնել Մատթէոսեան տպարանի Ամերիկան խան կամ խրկիլ առ Գ. Պաղասարեան Պրուսա

ՌԱԴԱՍԱՐԱԿԱՆ ԲԱՐՏ
(Բարձր Կոմիտէ)

Զատիկի, ծննդեան տարեդարձի և այլ տօնական օրերու յարմար ծաղիկի պատկեր, նկար և այս երկրի տեսարաններ կրող, ամէնը սարքեր, 50 թղթատարական քարտ կը զրկուի 1 դահ.նոց 7 թղթադրոշմի փոխարէն, կամ 500 քարտ 60 դահ.ի փոխարէն :

Հասցէ Etablissement Horticole de Terapia,

14—26

Cons/ple

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆԸ

Թարգ. Վ. Յ. Յակոբեան

Շինիչ, բարոյացուցիչ և օգտակար

Գին 5 դահ.

Կը ծախուի Պոլսոյ և գաւառաց

բոլոր գրաւաճառներուն քով :

12—20

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Աւերաբերի ընթերցողներուն արդէն տեղեկութիւն տրուած է թէ Տետրակի Ընկերութիւններուն տետրակներ տպելու համար տուած օգնութիւնը դադրեցնելնուն պատճառաւ ձրի տետրակներ պիտի չտանք հիմա, այլ ասիկա պիտի թողունք անհատներու, և ժողովուրդներու, որ տարածելու համար տետրակներ ապապրեն, 400 երեսը մէկ դահեկանի: Նոր հրատարակուած 86 երեսնոց Թէճրիպէ վէ Իզլա անուն տետրակին նման տետրակի մը հատը կը ծախուի մէկ դահեկանի, բայց 17 դահ. պիտի վճարուի 20 օրինակի համար: Մեր գիրքերու մթերանոցը այս օրերս քննուելով տեսնուեցաւ որ ունինք 5,000,000 երես տետրակ, որոնց գրեթէ կէսը Հայերէն են, և մնացածը Հայաստան Թուրքերէն, Յունաստան Թուրքերէն և Յունարէն: Ասոնց մեծամասնութիւնը նոր տետրակներ են 128 տեսակ: Իւրաքանչիւր տետրակ 8էն 40 երեսէ կը բաղկանայ:

Հետագայ գիրքերը այսուհետեւ պիտի ծախուին տետրակի գնով: Եւ քանի մը գիրքեր մեր ցուցակին մէջ արդէն զրուած են մինչև իսկ տետրակի դինէն ալ ածան: Այս գիրքերը չեն երեւար վարի ցանկին մէջ:

Հայերէն

	Երես	Գին	
Կամք	314	8էն 3	դհ. ի իշած
Ապացոյց ձգմարտութեան	160	4 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Ապաշխարութիւն	64	1էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Հենրիկոս	202	4էն 2	»
Մեծ ձգմարտութիւններ,			
լաթակազմ	406	2էն 1	»
փառակազմ		15էն 3	»
Յովսեփայ Պատմութիւնը,			
լաթակազմ	154	4էն 1 $\frac{1}{2}$	»
փառակազմ		15էն 3	»
Նամակներ առ Մարս	138	2էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Ճէսիգայի առաջին Աղօթքը	37	1 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Խաչ տանող	142	6էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Փարոս	36	1 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Քրիսթիի Հին Նուագարանը	114	2 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{4}$	»
Առաւօտեան Զանգակներ	128	3էն 1 $\frac{1}{4}$	»
Բարձրիկներ	118	3էն 1 $\frac{1}{4}$	»
Թիւի 1էվիս, լաթակազմ	223	4էն 2	»
փառակազմ		6էն 2	»
Աղօթք Ընտ. և Առանձնիկն.	183	5էն 2	»

Հայաստան Թուրքերէն Գիրքեր

Պողոս Բէսուլըն անվալինէ			
տա՛իր միւլահազաթ	162	3 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Քրիսթիան Եօզըրըը	309	6էն 3	»
Պէրանին ի Հազրիպաթ	133	4 $\frac{1}{2}$ էն 1 $\frac{1}{2}$	»
Քրիսթիանին Էսքի Մուսի-			
հասը	116	2 $\frac{1}{2}$ 4 $\frac{1}{4}$	»
Սալահ Զանլարը	146	3էն 1 $\frac{1}{4}$	»
Քիւչիւք Եասըրգլար	128	3էն 1 $\frac{1}{4}$	»
Թիւի 1էվիս վէ Զըրաղը	223	4էն 2	»

3—3

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

Ճաֆէր խան, Մահմուտ Փաշա, Սթամպուլ

Ամէն Երեքշաբթի և Հինգշաբթի կէսօրէ ետքը աղքատ հիւանդներ կը նայուին և կը խնամուին Ճաֆէր խանի մէջ:

Վիրաբուժական հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Երեքշաբթի օրեր:

Կիներու հիւանդութիւններ և աչքի հիւանդութիւններ — Հինգշաբթի օրեր: 9—10

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՐ ԲԺԻՇԿԸ

Յօշկէյ

ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ԷՄՊՐՈԶ

B. A., L. L. D., M. D., Beh. L. M., D. P. H.

Silver Medalist in Medicine, etc., etc.

Անգլիէնէ Ռարճմանց

ՍԱՄՈՒԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Ահա գիրք մը — Թերեւս Հայ լեզուով միակը իր տեսակին մէջ — որ փոքր ի չափէ բժիշկի դեր կը կատարէ անոր բացակայութեան միջոցին, և մասնաւորապէս օգնութեան կը ժամանէ յանկարծադէպ արկածներու և տկարութիւններու առնէ: Բժիշկ առանց այցեգնի: Բառարանի ձեւով, այբուբենի կարգաւ, կը պարունակէ իր անձուկ ծոցին մէջ գրեթէ բոլոր ախտերուն և հիւանդութիւններուն ցանկը, անոնց ախտանիշներով և տեսակ տեսակ դարմանումներով: Ունի 260 էջ: Կը պարունակէ դեղօրէից և բժշկականութեան պատկանեալ գործիքներու և այլեայլ պիտանի նիւթերու վրայ ծանօթութիւններ: Ուստի ամէն անհատի կամ ամէն տան համար ընտիր առաջնորդ է և հաւատարիմ խրատող: Իր արժանիքէն շատ վար գնով կը վաճառուի 8 $\frac{1}{2}$ դահ. միայն, որպէս զի շատեր օգուտ քաղեն:

Կեդրոնատեղի՝ Թարգմանչին սենեակը, թիւ 16, Ամերիկեան Խան, Ֆինճանճըլար եօզուչու, Կ. պոլիս:

Կը գտնուի նաեւ գրաւաճառներու քով: Դուրսէն խնդրողներ հառին համար մէկ դահ. աւելի կը վճարեն իբրեւ փոսթայի ծախք: Մեծաքանակ գնողներու կարեւոր զեղչ: 10—3

Վաղը Ե. Ք. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով տեղի պիտի ունենայ ժամ 8 $\frac{1}{2}$ ին (Ը. Թ.) ի Բէսթ, Գուճափու: Աղօթքի նիւթ՝ Մատ. Ժ. 2. 25:

Իւսկիւտար, ժամ 8: Նիւթ՝ Մատ. Ժ. 2: